

Saimaan ammattikorkeakoulu
Liiketalous Lappeenranta
Liiketalouden koulutusohjelma
Yritysten ja taloushallinnon juridiikka

Essi Valkonen

Metsälain muutos ja sen vaikutukset

Opinnäytetyö 2015

Tiivistelmä

Essi Valkonen

Metsälain muutos ja sen vaikutukset, 58 sivua

Saimaan ammattikorkeakoulu

Liiketalous Lappeenranta

Liiketalouden koulutusohjelma

Yritysten ja taloushallinnon juridiikka

Opinnäytetyö 2015

Ohjaaja: lehtori Jarmo Kemppinen, Saimaan ammattikorkeakoulu

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia metsälain muutoksia ja niiden vaikutuksia erityisesti metsänomistajuuteen. Aihetta tutkittiin metsänomistajan, metsäalan yrittäjien, metsäyhtiön edustajan ja metsäalan opetushenkilön näkökulmasta. Tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella, kuinka muutokset tulevat vaikuttamaan metsänomistajuuteen ja metsänhoitoon.

Opinnäytetyön teoriaosuus muodostui metsäalan kirjallisuudesta, metsälaista ja alan julkaisuista sekä Internet-lähteistä. Teoriaosuudessa tutustuttiin metsän omistamiseen, metsänhoitoon ja metsälakiin. Empiriaosuudessa toteutettiin haastattelut ja niiden perusteella muodostettiin näkemys metsälain muutoksesta ja sen vaikutuksista. Opinnäytetyö on toteutettu teemahaastatteluilla. Tutkimusaineisto on kerätty kvalitatiivista tutkimusmenetelmää käyttäen. Aineisto kerättiin talvella 2015.

Opinnäytetyön tuloksena oli saada käsitys siitä, millä tavoin eri osapuolet ovat kokeneet metsälain muutoksen ja millaisia vaikutuksia muutos on tuonut metsänomistajuuteen. Empiriaosuuden tutkimustyö muodostaa yleisen näkemyksen metsälain muutoksesta.

Asiasanat: metsälaki, metsänomistaja, metsänhoito, monimuotoisuus, metsälainsäädäntö, Suomen metsät

Abstract

Essi Valkonen

Changes in the Forest Law and Its Impacts, 58 pages

Saimaa University of Applied Sciences

Faculty of Business Administration Lappeenranta

Degree Programme in Business Administration

Specialisation in Corporate and Financial Law

Bachelor's Thesis 2015

Instructor: Mr Jarmo Kemppinen, Senior Lecturer, Saimaa University of Applied Sciences

The purpose of this thesis was to find out changes in the renewed forest law and how these changes affect forest owners. The subject was examined from the perspective of the forest owners, forest contractors, forest companies and the forest sector teachers. The aim was research how the changes will affect to the forest ownership and forest management.

The information was gathered from forestry literature, forest law, forestry publications, Internet and interviewing. In the theoretical part were researched forest owning, forest management and forest law. The empirical part was carried out as theme interviews. The research data were collected using a qualitative method in winter 2015.

The purpose of this thesis was get information on how the parties have perceived the changes. The interviews will comprise a general overview.

Keywords: forest law, forest owner, forest management, diversity, forest legislation, Finnish forests

Sisältö

1 Johdanto	5
2 Opinnäytetyön toteutus	6
2.1 Opinnäytetyön tavoite	6
2.2 Tutkimusmenetelmät	7
2.2.1 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä	7
2.2.2 Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimusote	8
2.2.3 Tutkimusaineiston kerääminen	9
2.3 Opinnäytetyöprosessi	11
3 Suomen metsät	13
3.1 Metsien sisältö	14
3.2 Tasa- ja eri-ikäisrakenteiset metsät	14
3.3 Metsien omistajat	17
3.4 Metsälain historia	19
3.5 Metsälaki Ruotsissa	22
4 Metsälain muutos	23
4.1 Metsien tila ennen muutosta	24
4.2 Tavoitteet	25
4.3 Metsälain muutosehdotuksen vaikutuksen arviointi	26
4.4 Metsälain keskeisimmät muutokset	27
4.4.1 2–4 § Säännökset	28
4.4.2 5–9 § Hakkuutavat ja metsän uudistaminen	29
4.4.3 10–13 § Metsien monimuotoisuus	35
4.4.4 14–22 § Valvonta ja seuraamukset	38
4.5 Lakimuutoksen vaikutukset	39
4.5.1 Taloudellinen vaikutus	39
4.5.2 Ekologinen vaikutus	41
4.5.3 Yritys- ja viranomaisvaikutukset	43
5 Tutkimusaineiston keruu	44
5.1 Teemahaastattelut	45
5.2 Metsäalan yrittäjien näkemykset lakimuutoksen vaikutuksista	45
5.3 Metsänomistajan näkemys lakimuutoksen vaikutuksista	46
5.4 Metsäalan opetushenkilön näkemys lakimuutoksen vaikutuksista	47
5.5 Metsäyhtiön edustajan näkemys lakimuutoksen vaikutuksista	49
5.6 Metsäviranomaisen näkemys lakimuutoksen vaikutuksista	50
6 Päätelmät	50
6.1 Luotettavuuden arviointi	50
6.2 Tutkimuksen luotettavuus kvalitatiivisessa tutkimuksessa	51
6.3 Jatkotutkimusmahdollisuudet	52
6.4 Pohdinta	52
Kuvat	55
Lähteet	56

1 Johdanto

Metsälaiissa tapahtui vuoden 2014 alussa merkittäviä muutoksia. Muutokset tuovat metsänomistajuuden uudenlaisia vapauksia, mutta samalla lisäävät metsänomistajan vastuuta. Muutoksien tarkoituksena on ollut innostaa metsänomistajia aktiivisempaan metsänomistajuuteen ja metsän hoitoon. Muutoksien myötä hakkuutavat ja uudistaminen kokivat suurimmat muutokset. Tällä hetkellä Suomen metsät tuottavat puuta enemmän kuin metsiä vuodessa hakataan. Aiemman lain tarkoituksena oli turvata metsän kasvu, sillä puun kasvu ei ole aina ollut yhtä runsasta kuin se tällä hetkellä on. Aktivoimalla metsänomistajat hyötyisi myös metsäteollisuus, sillä Suomessa teollisuus tarvitsee tulevaisuudessa entistä enemmän puuta käyttöönsä.

Lähitulevaisuudessa metsänomistajarakenne muuttuu. Metsänomistajat kaupunkilaistuvat sekä naismetsänomistajien määrä lisääntyy merkittävästi tulevien vuosien aikana. Aiemmin metsän omistaminen on ollut tulonlähde, mutta nykyisin metsänomistus on enemmän sijoitus. Muutoksen myötä metsänomistaminen on askeleen lähempänä muita omaisuuslajeja. Samalla kun metsänomistus on muuttumassa sijoittamiseksi, on myös metsänhoidon aktiivisuus laskenut. Metsälain muutoksen kautta metsänhoitoa pyritäänkin aktivoimaan.

Metsän monimuotoisuudella pyritään parantamaan riistaeläinten elinolosuhteita, ja elintärkeiden elinympäristöjen suojelulla parannetaan luontokohteiden, kuten soiden ja vesistöalueiden säilymistä. Metsänomistajien tavoitteena on taloudellisuus, sosiaalisuus ja ekologisuus. Osa metsistä halutaan hoitaa virkistyskäyttö- ja maisemanäkökohdat huomioiden.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tutustua metsälakiin tulleisiin muutoksiin sekä tutkia niiden vaikutusta etenkin metsänomistajuuteen. Haastatteluiden avulla muodostetaan kuva siitä, miten muutosten koetaan vaikuttavan metsänomistajan, metsäyhtiön edustajan ja metsäalanyrittäjän sekä metsäalan opetushenkilön näkökulmasta. Tutkimus on toteutettu Etelä-Savon ja Etelä-Karjalan alueella.

2 Opinnäytetyön toteutus

Tässä luvussa kerrotaan opinnäytetyön toteutuksesta. Aluksi kerrotaan opinnäytetyön tavoite, jonka jälkeen määritellään, millä tavoin tutkimus toteutetaan. Lisäksi kerrotaan opinnäytetyössä käytetystä tutkimusmenetelmästä sekä tavoista, joilla aineisto tutkimusta varten on kerätty sekä perustellaan, miksi käytettävät menetelmät sopivat tähän opinnäytetyöhön. Lopuksi on kuvattu opinnäytetyöprosessin eteneminen.

2.1 Opinnäytetyön tavoite

Suomessa astui voimaan vuoden 2014 alusta uudistunut metsälaki. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia, mitkä ovat uuden metsälain suurimmat muutokset ja millaisia vaikutuksia muutoksen jälkeen on metsänomistajien, metsäyhtiöiden sekä metsäalan yrittäjien keskuudessa havaittu. Tarkastelun kohteena ovat erityisesti mahdolliset muutokset metsän omistajuudessa, puunhankinnassa ja puunmyynnissä.

Metsälain muutoksen on arvioitu olevan koko metsälain historian merkittävin muutos. Muutokset vapauttivat metsänomistajien oikeuksia mutta toivat samalla omistajille lisää vastuita. Moni metsänomistaja on pitänyt entistä metsälakia melko rajoittavana, sillä nykyaikana puun monipuoliselle käytölle olisi kysyntää. Muutosten myötä metsäteollisuuden odotetaan monipuolistuvan ja metsänhoidon muuttuvan aktiivisemmaksi.

Aluksi tutustutaan Suomen hallituksen syksyllä 2013 antamaan esitykseen metsälain muutoksista. Tutkimuksen viitekehikseksi tarkastellaan yleisesti metsänomistajuudesta olemassa olevaan aineistoa. Näin saadaan käsitys siitä, millaista metsänomistajuus on ollut ennen lain muutoksia. Aiheeseen tutustumisen jälkeen muutoksia on tarkoitus verrata edellisiin säännöksiin. Aineiston ja teorian tarkastelun jälkeen toteutetaan varsinainen tutkimus, jossa haastattelujen avulla selvitetään, millaisia vaikutuksia muutos on tuonut konkreettisesti metsäalan työntekijöille ja metsänomistajille.

2.2 Tutkimusmenetelmät

Tässä opinnäytetyössä tutkimusmenetelmäksi valittiin kvalitatiivinen tutkimus, sillä tutkimuksessa on tarkoitus käyttää haastattelua tiedonhankintamenetelmänä. Tässä luvussa kerrotaan kvalitatiivisesta tutkimuksesta ja käytetystä tutkimusmenetelmästä. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää haastattelujen kautta vastaukset seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Miten muutos on vaikuttanut ja tulee vaikuttamaan metsänomistajuuteen?
- Mitkä ovat muutoksien talousvaikutukset?

Tutkimuskysymysten lisäksi tarkoituksena on tutkia näkyvätkö muutokset jo nyt ja mitkä ovat muutoksien hyvä ja huonot puolet sekä mitkä ovat vaikutukset seuraavan viiden tai kymmenen vuoden päästä.

2.2.1 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä

Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on tutkia kohdetta mahdollisimman laajasti ja kokonaisvaltaisesti. Pyrkimyksenä on saada vastauksia, jotka todentavat olemassa väittämiä. Tällainen tutkimus voidaan aloittaa täysin puhtaalta pöydältä, ilman että tutkijalle on muodostunut minkäänlaista ennakkoolettamusta tutkimuksen tuloksista. Kvalitatiivisen tutkimuksen ongelmana onkin loppujen lopuksi aineiston runsaus. (Eskola & Suoranta 2003, 19; Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2009, 161.)

Kvalitatiivisessa tutkimusmenetelmässä tutkimus toteutetaan pienemmässä mitakaavassa kuin kvantitatiivisessa menetelmässä. Kvalitatiivisessa otoksen määrä on pienempi, mutta tulokset pyritään tulkitsemaan sitäkin perusteellisemmin. Tutkimus toteutetaan usein harkinnanvaraisella otannalla, joka kertoo tutkijan kyvystä muodostaa tutkimukseen hyvät teoreettiset perusteet. Tutkimuksen toteuttaminen aloitetaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa usein aineistolähtöisesti, jolloin tutkimuksen teoria rakennetaan empiirisen aineiston kautta. (Eskola & Suoranta 2003, 18–19.)

Tässä opinnäytetyössä kvalitatiivisen tutkimuksen avulla on tarkoitus saada mahdollisimman monipuolisesti tietoa muutoksen vaikutuksista. Tavoitteena on

myös selvittää muutoksesta syntyneitä mielipiteitä useammasta eri näkökulmasta. Kvalitatiivisuus valikoitui tutkimustavaksi opinnäytetyöhön myös ajan rajallisuuden vuoksi. Opinnäytetyössä on tarkoitus käyttää tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä haastattelua. Haastattelu on tutkimuksen osalta aikaa vievä tapa kerätä tietoa. Koen kuitenkin, että haastattelun kautta saan tutkimuksen avainhenkilöiltä enemmän tietoa muutoksesta. Haastateltavilla on mahdollisuus vastata laajemmin kysymyksiin kuin pelkällä kyselyllä toteutetussa tutkimuksessa.

Haastatteluissa kysytään, mitä mieltä metsänomistajat, metsäyhtiöt sekä alan työntekijät ovat muutoksesta ja kuinka he kokevat uuden metsälain tuomat muutokset. Haastattelu toteutetaan myös Metsäkeskuksen edustajalle, jotta tutkimukseen saadaan viranomaisnäkökulma. Metsäkeskus vastaa metsälain toteutumisen valvonnasta, kerää tietoa ja ylläpitää Suomen metsien tietoa. Metsäkeskus myös rahoittaa metsän- ja luonnonhoidon töitä sekä palvelee metsänomistajia. Metsäkeskuksen pääasiallinen tehtävä on edistää yhteiskunnan ja kansalaisten hyvinvointia ja sitä kautta vahvistaa metsäalan kilpailuetua ja kestävyttä. (Metsäkeskus 2014a.)

2.2.2 Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimusote

Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen ovat tutkimustavoiltaan erilaiset. Tutkimuksissa lähestytään tutkittavaa kohdetta eri näkökulmista. Tutkimustapaa valittaessa on tutkijan vastattava kysymyksiin, joiden kautta tutkimustapa voidaan kartoittaa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimukseen osallistuvien mielipiteet ja ääni näkyvät tutkimuksessa. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa aineisto kerätään siten, että aineistosta voidaan analysoida numeraalisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 137–140, 164.)

Kvantitatiivista tutkimusta kutsutaan deduktiiviseksi, sillä sen eteneminen on yleisestä yksityiskohtaiseen. Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoitus on etsiä syyseuraussuhteita, yleistysten kautta ennustaa, selittää ja ymmärtää. Kvalitatiivinen tutkimus on yksityisestä yleiseen etenevä induktiivinen tutkimus, jossa ollaan kiinnostuneita useista yhtäaikaisesta tekijästä ja niiden vaikutuksesta lopputulokseen. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 25.)

2.2.3 Tutkimusaineiston kerääminen

Haastattelu on yksi kvalitatiivisen tutkimuksen aineistojen keruutavoista. Haastattelu yksinkertaisuudessaan on keskustelu, jolla on jokin tavoite. Haastattelu muodostuu niin verbaalisesta kuin non-verbaalisesta kommunikaatiosta. Haastattelu eroaa päivittäisestä keskustelusta, sillä haastattelussa toisella keskustelun osapuolista on tavoitteena saada informaatiota. Haastattelut voivat muistuttaa spontaania keskustelua. Haastatteluilla on tietty päämäärä. Haastattelun tarkoituksena on kerätä tietoa, jonka vuoksi haastattelija tekee kysymyksiä, aloitteita, ohjaa keskustelua ja kannustaa haastateltavaa vastaamaan sekä fokusoi keskustelua tiettyihin teemoihin. Tutkimuksen tavoite ohjaa tutkimushaastattelua. Haastattelu eroaa keskustelusta osallistujien roolien vuoksi. Haastateltavalla on tiedonantajan rooli ja haastattelijalla on puolestaan tiedonkerääjän rooli. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 42; Ruusuvuori & Tiittula 2009, 23.)

Haastattelu on hyvä tapa kerätä monipuolista tietoa, mutta haastattelussa on omat etunsa sekä haittansa. Suurin etu haastattelussa on sen joustavuus. Haastattelija voi muuttaa toimintaansa, jos tilanne sitä edellyttää. Haastattelu myös mahdollistaa tutkimusaineiston laajemman keräämisen sekä tulkinnan verrattuna esimerkiksi lomakkeen avulla tehtyyn tutkimukseen. Tutkimukseen valitaan usein haastattelu sen vuoksi, että tutkimuksessa tahdotaan korostaa ihmisen subjektina toimimista. Haastattelu tehdään usein kasvotusten. Tällöin haastattelija pystyy tulkitsemaan haastateltavan olemuksesta, eleistä ja äänenpainoista sellaista mitä itse vastaukset eivät näytä. Haastattelu tuo esille tutkitavasta aiheesta laajemmin haastateltavan mielipiteitä. Haastattelu sopiikin tutkimuksiin, joissa tiedetään esimerkiksi aiheen jakavan mielipiteitä ja tutkimus saattaa haarautua moniin suuntiin. (Hirsjärvi ym. 2009, 205.)

Haittapuoliakin haastattelussa on, sillä tutkimusmuotona se on aikaavievää. Haastattelussa pidetään riskinä virhelähteitä, sillä haastateltava saattaa vastata kysymyksiin sosiaalisesti suotavalla tavalla eikä todellista mielipidettä tule esille. Tutkimusaineiston analysointi, tulkinta ja raportointi ovat myös haastavia. Haastattelijan tulee käydä haastattelumateriaali huolellisesti läpi, joka on suuritöistä. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 35.)

Haastattelujen toteutustavat

Haastattelut voidaan jaotella kolmeen erilaiseen toteutustapaan. Erilaisia haastattelutapoja ovat strukturoitu haastattelu, strukturoimaton haastattelu ja teemahaastattelu.. (Eskola & Suoranta 2003, 86.)

Strukturoidussa haastattelussa eli lomakehaastattelussa haastateltavalta kysytään kysymykset ennalta määrättyssä järjestyksessä. Tarkoituksena on, että kaikille haastateltaville kysymykset ovat täysin samat ja samassa järjestyksessä kysytyjä. Näin kysymysten merkitys pysyy samana ja tutkimustulokset siten vertailukelpoisina. (Eskola & Suoranta 2003, 86.)

Strukturoimaton haastattelu eli avoin haastattelu on vastakohta lomakehaastattelulle. Avoimessa haastattelussa haastattelija ei ole ennalta laatinut kysymyksiä. Tarkoituksena on selvittää haastateltavan mielipiteitä ja tunteita. Haastattelu muodostuu myös haastateltavan vaikutuksesta. Haastattelumuotona avoin haastattelu on vaikein, sillä siinä ei ole selkeää runkoa toteutuksesta. Se vaatii-kin haastattelijalta erityistä taitoa. (Hirsjärvi ym. 2009, 209.)

Teemahaastattelu on strukturoidun ja strukturoimattoman haastattelun välimuoto. Haastattelussa on tarkoituksena, että aihepiirit ovat tiedossa, mutta varsinaista kysymysten järjestystä eikä kysymysten muotoa ole ennalta laadittu. Teemahaastattelu soveltuu niin kvalitatiiviseen kuin kvantitatiiviseen tutkimukseen. (Hirsjärvi ym. 2009, 208.)

Teemahaastattelujen perusteella voidaan tässä tutkimuksessa muodostaa käsitys siitä, millaisia mielipiteitä asia on herättänyt metsänomistajien ja metsäalan ammattilaisten keskuudessa. Lisäksi voidaan päätellä muutoksien vaikutuksia ja tulevaisuuden näkymiä eri osapuolten näkökulmista.

Tutkimuksessa tullaan käyttämään teemahaastattelun lisäksi myös puhelinhaastattelua. Puhelinhaastattelun käyttö tutkimusmenetelmänä on yleinen tiettyillä tieteenaloilla, esimerkiksi markkinoinnissa. Puhelinhaastattelussa on omat etunsa, laadun tarkkailu, taloudellisuus sekä tutkimusaineiston nopea aikataulu. Tällainen tutkimustapa soveltuu erityisen hyvin tutkimukseen, jossa haastatelta-

via on haastateltu kertaalleen ja puhelimitse toteutetaan jatkotutkimus. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 64.)

Havainnointi

Havainnoinnin avulla on tarkoitus selvittää, toimivatko ihmiset samoin kuin he sanovat. Havainnoinnin suurimpiin etuihin kuuluu välittömän suoran tiedon saanti yksilön, ryhmän tai organisaation toiminnasta. Havainnointi voidaan jakaa kahteen eri havainnoinnin lajiin, systemaattiseen ja osallistuvaan. Systemaattinen havainnointi on jäsenneilyä ja havainnoitsijana toimii ulkopuolinen henkilö. Osallistuvassa havainnoinnissa havainnoitsija on mukana ryhmän toiminnassa. Systemaattista havainnointia käytetään kvantitatiivisessa tutkimuksessa ja osallistuvaa kvalitatiivisessa tutkimuksessa. (Hirsjärvi ym. 2009, 212–217.)

Havainnointia voidaan käyttää tässä tutkimuksessa haastattelun rinnalla, sillä haastattelutilanteessa voidaan haastateltavaa tarkkailla kielellisesti, mutta myös kuinka hän käyttäytyy. Havainnoinnin kautta voidaan havaita seisooko haastateltava itse sanojensa ja mielipiteidensä takana. Havainnointi haastattelutilanteessa on tutkijalle ongelmallista ilman tilanteen kuvaamista, jolloin tutkija voisi katsoa tilanteen uudelleen ja keskittyä vastausten sijaan haastateltavan käyttäytymiseen, sanamuotoihin sekä yleiseen olemukseen. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 37–38.)

2.3 Opinnäytetyöprosessi

Tutkimuksen tarkoituksena on lisätä tietoa, ja toiminta tutkimusta tehdessä on järjestelmällistä. Tutkimusprosessi voidaan jakaa vaiheisiin, joita ovat suunnittelu, tutkimusongelman asettaminen, tavoitteiden määrittely sekä tutkimusstrategian laadinta. Tutkimuksen alussa kerätään ja kuvataan aineistoa, jonka jälkeen aineistoa analysoidaan ja tutkitaan. Tutkimuksen lopuksi tehdään johtopäätökset ja arvioinnit sekä laaditaan raportti. Suunnitteluvaiheessa määritellään, mitä tutkitaan. Tutkimussuunnitelma muodostuu tutkimusongelman asettamisesta ja tavoitteiden määrittelystä. Tutkimusstrategiaa laadittaessa tutkija määrittelee tutkimuksen aikataulun, aineiston keräilytavan ja tutkimusmenetelmän. Tutkimustulosten tulkinnalla on suuri merkitys, sillä tulokset tulee analysoida oikein. Tutkimuksessa käytettyjä lähteitä ja tutkimusmenetelmiä sekä saatuja tuloksia

tulee arvioida kriittisesti. Tutkimuksen lopuksi kirjoitetaan raportti, jossa kuvataan tutkimusprosessi, perustellaan käytetyt tutkimusmenetelmät sekä kerrotaan tutkimuksen tulokset. Lopuksi muodostetaan tuloksien avulla johtopäätökset ja arvioidaan saadut tulokset sekä niiden luotettavuus. (Holopainen & Pulkkinen 2013, 18–20.)

Aloitin syksyllä 2011 liiketalouden opinnot, jotka valmensivat minua kohti opinnäytetyön prosessia. Opinnäytetyön aiheen löysin keväällä 2013, jolloin aloin tarkemmin pohtimaan, mikä opinnäytetyön aihe minua kiinnostaisi. Idea opinnäytetyön aiheeseen tuli keskusteltuani vanhempieni kanssa asiasta. Kriteerinä minulla oli, että aiheen tulisi olla uusi, mutta myös sellainen, joka olisi tutkimuksena mielenkiintoinen ja ajankohtainen. Lähdin kehittämään aihetta uuden metsälain ympärille ja etsin aktiivisesti tietoa ja seurasin tiedotusvälineiden keskustelua aiheesta. Innostuin aiheesta, sillä lakimuutos tulisi olemaan aiheelta tuore, eikä liiketalouden puolella aiheesta ole vielä tehty opinnäytetyötä.

Keväällä 2014 esittelin aiheeni opinnäytetyön suunnitteluseminaarissa, jonka jälkeen aloitin aineistoihin tutustumisen ja työn teoriaosuuden kirjoittamisen. Lähdemateriaalia löytyi aiheesta kohtuullisesti. Tutustuin kirjoihin, julkaisuihin sekä uuteen ja vanhaan metsälakiin. Kesän 2014 aikana kirjoitin teoreettista viitekehystä. Syksyllä 2014 en pystynyt ajallisesti panostamaan työhön samalla tavoin kuin kevään ja kesän aikana, sillä päivätyössäni sain uusia haasteita, jotka veivät aikani. Työnantajani antama koulutus vei tuona aikana huomioni. Vuoden vaihteessa 2015 palasin opinnäytetyön ääreen, jolloin pystyin panostamaan enemmän opinnäytetyöhön. Seuraavan prosessikaavion (kuva 1) avulla esittelen opinnäytetyöni kulun ja suoritusajankohdat.

Kuva 1. Opinnäytetyöprosessi

Haastattelut suoritin talvella 2015 metsänomistajalle, metsäalan yrittäjille, metsäalan opetushenkilölle ja metsäyhtiön edustajalle. Haastattelun avulla keräsin tietoa siitä, kuinka uusi metsälaki on koettu eri osapuolten keskuudessa. Kevään 2015 aikana kirjoitin raportin haastattelutuloksista ja viimeistelin opinnäytetyöni raporttia.

3 Suomen metsät

Tässä luvussa on tarkoitus kertoa, millaisesta puustosta Suomen metsät muodostuvat ja millä tavoin metsät ja niiden käyttö on kehittynyt vuosikymmenten varrella. Luvussa käsitellään myös metsänomistajien rakennemuutosta sekä tutustutaan metsälain syntymiseen ja siihen, miten voimassaoleva metsälaki on

vuosien varrella muotoutunut. Suomen metsät ovat olleen tarkan valvonnan kohteena viime vuosisadalta lähtien. Maailman mittakaavassa ensimmäinen koko valtakunnan kattava metsävarojen inventointi tehtiin Suomessa 1920-luvun alussa. Metsävarojen laskenta on toistettu noin kymmenen vuoden välein. (Lähde 2003, 10–11.)

3.1 Metsien sisältö

Suomen 338 000 km² kokonaismaapinta-alasta noin 230 000 km² on puuston peitossa. Voidaan todeta Suomen metsäalan olevan todella suuri. Suomi onkin Euroopan maista metsäisin. Lähes koko Suomen metsä muodostuu havumetsästä, jopa 80 prosenttisesti. Aivan eteläisessä Suomessa metsät koostuvat suurimmaksi osaksi lehtipuista ja aivan pohjoisin Lapin alue kuuluu puuttomaan tundravyöhykkeeseen. Nyt 2000-luvulla Suomessa on enemmän metsää kuin koskaan aiemmin, sillä 1960-luvulta lähtien metsät ovat kasvaneet enemmän mitä niitä on hakattu. Tänä päivänä metsät sisältävät puuta enemmän kuin aiemmin. Puun määrä Suomessa on noin 2200 miljoonaa m³. Hakkuita vuosittain suoritetaan noin 70 miljoonan m³ verran ja metsät tuottavat uutta puuta 97 m³ vuodessa. (Perälä 2008, 6-7; Maa- ja metsätalousministeriö 2014a.)

Suomen metsät tuottavat enemmän puustoa mitä puuvarojen käyttö samanaikaisesti on, joten metsät pystyvät sitomaan tällä hetkellä Suomen teollisuuden aiheuttamista hiilidioksidipäästöistä noin puolet. Myös metsätuhojen määrä viimeisen 30 vuoden aikana on ollut vähäistä, mutta ennustettavissa on ilmastonmuutoksen tuomien ilmiöiden lisääntyessä paikallisten tuhojen yleistymistä. Suurimpana uhkana pidetään hyönteistuhoja, joiden pelätään leviävän pohjoiseen. (Metsäntutkimuslaitos 2011b.)

3.2 Tasa- ja eri-ikäisrakenteiset metsät

Tasaikäisessä metsän kasvatuksessa voidaan kasvatus jakaa kahteen vaiheeseen, hoito- ja hyötyvaiheeseen. Hoitovaiheen tarkoituksena on varmistaa puuston kehitys tulevaisuudessa, kun taas hyötyvaiheessa saadaan hyöty aiemmin tehdyistä hoitotoimenpiteistä esimerkiksi puukauppatuloina. Hoitovaiheessa on tarkoitus määritellä kasvatusstrategia ja säätää puuston alkutiheys. Hyötyvaiheessa suoritetaan päätehakkuu. Metsän kiertoaikaa voidaan pidentää

suorittamalla päätehakkuun sijaan harvennushakkuu, mutta päätehakkuun viivästyttäminen tulee harkita tarkoin metsätuhoriskin vuoksi. Kiertoajan pidentäminen on yhteydessä tuhoriskin kasvuun, sillä esimerkiksi metsissä joissa metsikköä vaivaa juurikäpää, pystyvuusto lahoaa vuosi vuodelta. Myös hyönteis-tuhoriski kasvaa kiertoajan pidentyessä. Kannattavuutta miettiessä, metsänomistajan tulee huomioida, että keskimäärin 60 vuoden kiertoajan jälkeen kannattavuus laskee tasaisesti. (Huuskonen & Kojola & Niemistö & Saarinen & Hökkä & Hynynen 2014, 45–48.)

Metsänuudistaminen on metsän kiertoajan kallein investointi. Metsän uudistamisen tarkoituksena on muodostaa mahdollisimman nopeasti tasainen taimikko. Päätehakkuun jälkeen, edullisin vaihtoehto on uudistaa metsä heti hakkuiden päättymisen jälkeen. Vaikka uudistaminen on kallista metsänomistajalle, tulee kuitenkin huomioida, että säästäminen uudistamisessa voi tuoda lisäkustannuksia, mikäli uudistamista ei toteuteta kerralla hyvin. Tasaikäisessä metsässä metsänhoito tapahtuu melko samalla kaavalla aina. Karkeasti jaoteltuna metsänhoito muodostuu taimikon perustamisesta, harvennuksista ja päätehakku. (Huuskonen, ym. 2014, 49–50; Metsäkeskus 2014b.)

Eri-ikäisrakenteinen metsän tarkoituksena on joustavuus metsänhoidollisesti. Tasaikäisrakenteisen kasvatuksen sijaan, metsänomistaja voi valita tavakseen eri-ikäisrakenteisen kasvatustavan, jolloin metsänomistaja voi yhdistää poimintahakkuun ja pienaukkohakkuun. Tällaisessa metsässä kasvaa kaiken ikäisiä ja kokoisia puita ja poimintahakkuun avulla metsästä poistetaan suurimmat puut. Eri-ikäisrakenteisen metsän saavuttamiseksi, tulee metsässä olla runsas alikasvosto. Metsän tulee olla myös tarpeeksi harva, jotta uudistuminen onnistuu ja pienillä puilla olisi tarpeeksi tilaa ja ravinteita kasvaakseen. Puulajeista kuusi sopii parhaiten eri-ikäiskasvatukseen, sillä lajina se sietää varjoa. Lehtipuista pihlaja, lehmus ja vaahtera olisivat sopivia vaihtoehtoja, mutta lajeina ne ovat puuntuotannollisesti merkityksettömiä. Lehtomaiset kankaat ja lehdot eivät myöskään sovi tällaiseen kasvatukseen yhtä hyvin kuin tuoreet kankaat. Merkittävä hyöty eri-ikäisrakenteisesta metsästä on vesialueiden kunnolle, sillä poimintahakkuut eivät aiheuta samanlaista vesistön rehevöitymistä kuin päätehakkuut, jolloin maa kokee radikaalin käsittelyn. (Valkonen 2014, 99–103.)

Suurimpiin ongelmiin eri-ikäisrakenteisessa metsässä lukeutuu juurikäpää, sillä jos metsässä on kyseinen tauti, säilyy tauti kannoissa ja juurissa ja leviää sitä kautta alikasvoksiin. Metsiköihin joissa juurikäpätartunta jo on, ei voida toteuttaa eri-ikäisrakenteista kasvatusta. Tautia voidaan ehkäistä suorittamalla hakkuut kylmänä vuodenaikana, jolloin sienien itiöt eivät ole ilmassa tartuttamassa uusia puita. Lämpötilan tulee olla alle +5 °C, jotta itiöt eivät leviä kantopintoihin. Jos puunkorjuu kuitenkin tulee pakosta suorittaa lämpimään vuoden aikaan, tulee metsänomistajan tehdä kaikkensa tartunnan ehkäisemiseksi. Tuolloin kannot tulee käsitellä torjunta-aineilla. Tartunnan poistaminen metsiköstä on todella vaikeaa, sillä tartunta voi elää parhaimmillaan 40 vuoden ajan. Jos juurikäpää tahdotaan poistaa täysin kuusikosta, tulee tilalle istuttaa lehtipuita tai mäntyjä. Tuuli- tai lumivaurioita eri-ikäisrakenteisissa metsissä harvoin on, sillä puut ovat sopeutuneet olosuhteisiin. Jos kyseessä on muutos eri-ikäisrakenteiseen kasvatukseen, voi tuhoja kuitenkin tulla tuulisilla paikoilla sekä reuna-alueilla. Tuhohyönteisistä sen sijaan ei ole huolta, sillä esimerkiksi kirjainpajaja viihtyy parhaiten paahteisissa olosuhteissa, eikä niinkään peitteisessä metsäilmastossa. (Valkonen & Sirén & Piri 2010, 60–68; Luoranen & Saksa & Uotila 2012, 41–42; Valkonen 2014, 104.)

Jos tasaikäinen metsä muutetaan eri-ikäisrakenteiseksi, tulee muutos olemaan pitkä ja riskialtis. Turvallisin keino muutoksessa olisi toimia samoin kuin suoja-puuhakkuussa. Ensin metsässä tehdään varovainen väljennyshakkuu, jotta puusto tottuu kasvutilan muutokseen. Siemenien tuotanto paranisi ja sitä myötä taimettuminen käynnistyisi. Seuraavan kerran uudistamista voitaisiin toteuttaa 10–20 vuoden kuluttua. Jos kuitenkin toivotaan nopeampaa muutosta, voidaan metsässä toteuttaa pienaukkohakkuuta, mutta tällä tavoin eri-ikäiseen rakenteseen on vaikeampi päästä. Metsät, joissa on olemassa jo hyvä alikasvos, elinvoimainen mänty- tai lehtipuusto sekä hyväkuntoinen kuusialikasvos, on siirtyminen eri-ikäisrakenteeseen helpompaa. (Valkonen 2014, 106 – 107.)

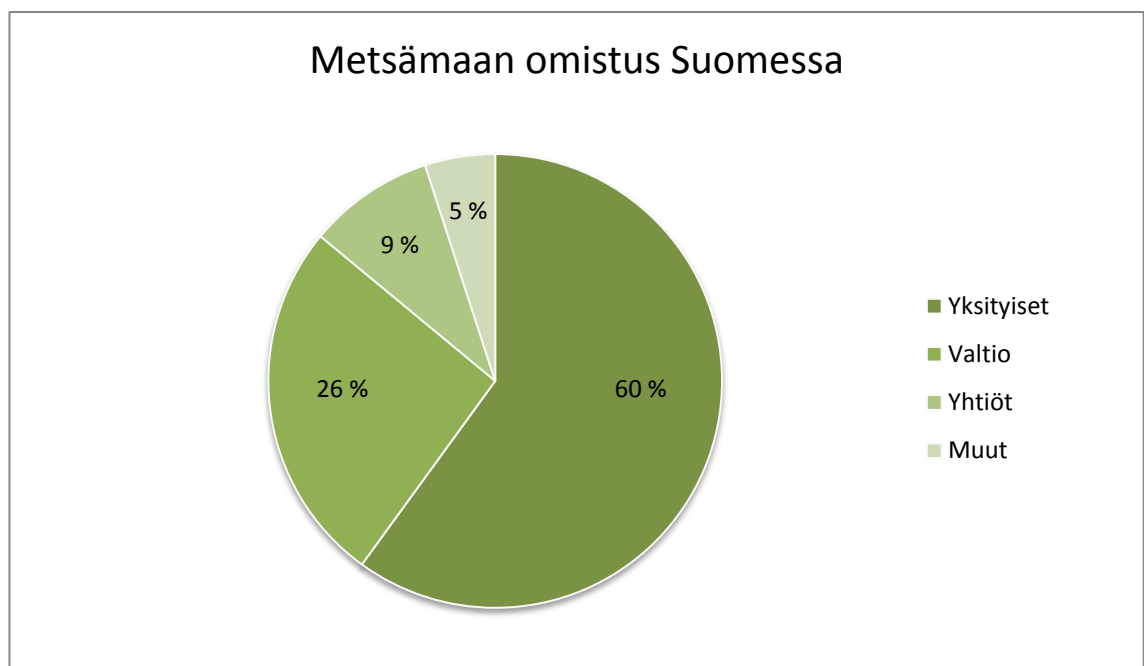
Moni metsänomistaja haluaa välttää avohakkuuta ja radikaaleja maanmuokkauksia, joten kasvatustavaksi voi tämän vuoksi valikoitua eri-ikäisrakenteinen kasvatustapa. Metsänomistajan tulee kuitenkin arvioida, onko kyseinen kasvatustapa kannattava kyseessä olevalle metsälle, sillä kaikki metsät eivät sovellu eri-

ikäsrakenteiseksi. Hakkuiden osalta, puunostajat eivät tule tarjoamaan kovinkaan suuria kantohintoja leimikoille, sillä epäröintiä aiheuttavat kustannukset ja hakkuiden toteutus sekä mahdolliset puustovauriot. Kannattavuuden osalta pienestä puuntuotannosta huolimatta voi eri-ikäisyys olla taloudellisesti kannattavin muoto kasvatuksen onnistuessa. (Valkonen 2014, 113 – 115.)

3.3 Metsien omistajat

Tänä päivänä metsän omistus jakaantuu siten, että jopa 60 prosenttia metsistä kuuluu yksityisille metsänomistajille. Eteläisessä Suomessa olevat metsät tuottavat noin 68 prosenttia koko Suomen metsien puusta. (Perälä 2008, 7; Maa- ja Metsätalousministeriö 2014a.)

Seuraavassa havainnollistetaan (kuva 2) Suomen metsien omistusosuuksia. Metsien omistus jakautuu pääsääntöisesti yksityisille henkilöille ja valtiolle. Pienen osuuden muodostavat yhtiöiden omistamat metsämaat.

Kuva 2. Metsämaan omistus Suomessa. (Maa- ja Metsätalousministeriö 2014a.)

Vuoden 2010 tilaston mukaan Suomessa on ollut vähintään kahden hehtaarin metsäalojen omistajia yhteensä noin 737 000. Metsätilojen määrä on ollut kasvussa. Edelleenkin on kasvua havaittavissa. Viimeisen viiden vuoden aikana

lukumäärällisesti metsätilojen määrä on lisääntynyt huomattavasti. Suurin osa Suomen metsätiloista on yksityisten henkilöiden omistuksessa. Yksin tai puolison kanssa yhteisomistuksessa tällä hetkellä on noin 423 300 tilaa. Verotusyhtymiä Suomessa on noin 143 700 kappaletta. Kuolinpesien osakkaina noin 170 000 suomalaista omistaa metsätilan. (Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto 2014.)

Aiemmin perinteinen metsänomistaja on ollut noin 50-vuotias maanviljelijä, joka ei ole ollut korkeasti koulutettu. Vuosien varrella metsänomistus tulee muuttumaan. Seuraavilla vuosikymmenillä metsänomistaja tulee olemaan keskiikäinen, korkeasti koulutettu mies, joka on koko elämänsä asunut kaupungissa. Tähän asti enemmistö metsän omistuksesta on ollut maanviljelijöiden ja maa-seudulla asuvien sijoitustapa. Tilastoista voidaan todeta jo 1990 -luvulla pelkästään maanviljelijöiden osuus, jotka saivat elantonsa maa- ja metsätaloudesta. Heidän osuus on pudonnut viidennekseen koko metsänomistaja kannasta, kun vastaavasti muiden omistajarakenteiden kohdalla metsänomistajuus on kasvanut kymmenesosasta jopa yli 44 prosenttiin. Yksityisistä metsänomistajista suurimmaksi omistaja ryhmäksi on noussut eläkeläiset, joiden omistuksessa on noin 45 % metsätiloista. Samaan aikaan metsätilalla asuminen on vähentynyt sekä keskimääräinen tilakoko pienentynyt. (Koskenniemi 2003, 11–13; Pellervo 2009; Metsäntutkimuslaitos 2011a.)

Metla, joka on Euroopan suurin metsien tutkimuslaitos, on tutkinut metsänomistuksien muutoksia. On havaittu, että neljänkymmenen viimeisimmän vuoden aikana metsänomistusrakenteessa on tapahtunut suuria muutoksia ja muutoksen jatkuvat yhä. Suurin muutos metsänomistuksessa on tapahtumassa naismetsänomistajien määrän kasvussa. Metsänomistuksen rakennemuutos on seurausta yhteiskunnan elinkeinorakenteen muutoksesta ja alueellisten kehityserojen sekä muuttoliikkeen seurauksesta. Liittyminen Euroopan Unioniin on tuonut myös mukanaan uudenlaisia haasteita, jotka näkyvät muutoksina metsänomistajuudessa. (Koskenniemi 2003, 13 -14.)

Omistusrakenteessa on tapahtunut suuria muutoksia, kun katsotaan omistajien keski-ikä. Aiemmin metsänomistajien keskimääräinen ikä on ollut lähempänä 50 vuotta, kun tänä päivänä se on noussut jo lähemmäksi 60 vuotta. Rakenne-

muutoksen seurauksena metsäyhtiöt ovat jo varautuneet tulevaan, sillä jossain vaiheessa metsänomistajuutta tulee entistä enemmän olemaan kaupunkilaisten keskuudessa. Tämä puolestaan tuo uudenlaisia haasteita, sillä moni tulevaisuuden metsänomistaja tulee omistamaan perintönä saatua metsää. Moni kaupunkilaismetsänomistaja ei välttämättä tule edes tietämään missä omistamansa metsätila tarkalleen sijaitsee. Moni saattaa pitää metsänomistajuutta omalla tavalla myös taakkana. Metsää tulee hoitaa toisin kuin, jos perintönä olisi tullut osakkeita, jotka voi pistää talteen odottamaan osakkeiden arvon nousua. Voi myös olla, että omistajalla ei ole minkäänlaista motivaatiota tai aikaa pitää metsästään huolta ja siten saada omistuksestaan tuottoja. Metsä saattaa jäädä siis täysin hoitamattomaksi. Mahdollisesti ei osata arvostaa metsää samanlaisena sijoituksena, kuin esimerkiksi sijoitusasuntoa tai arvopapereita. Tänä päivänä monikaan metsänomistaja ei ole enää riippuvainen metsästä saaduista tuloista. Puunmyynti on tämän vuoksi ollut alhaisempaa kuin mitä se on ollut aiempina vuosikymmeninä. Metsätalous on muuttumassa elinkeinosta sijoitustavaksi. (Koskenniemi 2003, 9–1; Pellervo 2009; Metsäntutkimuslaitos 2011a.)

Yleiseksi puheenaiheeksi tällä vuosisadalla on noussut entistä enemmän naisten metsäomistajuus. Aiemmin metsät olivat talonpoikien omistuksissa ja siten maat ja tilat periytyivät tyypillisesti isältä pojalle. Tämän vuoksi naismetsänomistajia ei niinkään ollut. Teollistuminen ja perinnön jakaminen on tuonut mukanaan naismetsänomistajat. Vuoteen 2020 on ennustettu, että Suomen metsätiloista jopa 40 prosenttia olisi naisomistajilla. Naismetsänomistajien keski-ikä on miehiä korkeampi ja he ovat koulutetumpia kuin miehet. Naisten omistamien metsien keskikoko on noin 28 hehtaarin luokkaa. Se on noin viisi hehtaaria vähemmän kuin miesten omistama keksimääräinen metsätila. (Koskenniemi 2003, 14–15.)

3.4 Metsälain historia

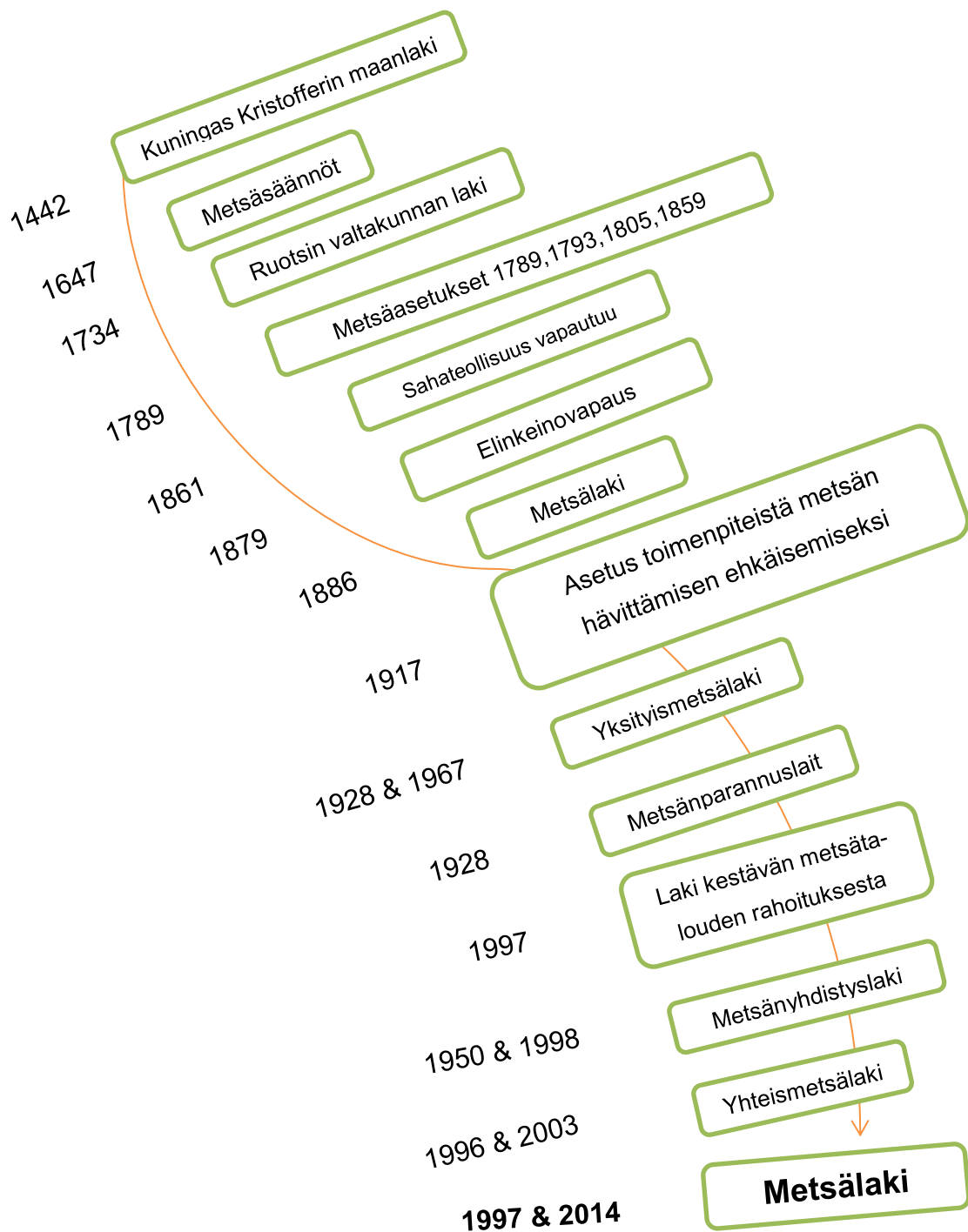
Suomen metsälain kehittyminen on alkanut jo 1600-luvulta. Tuolloin säädettiin ensimmäinen sääntö, joka rajoitti kaskeamista sekä hedelmä- ja mastopuiden hakkuuta, koska Ruotsin valtakunnassa vallitsi pelko liiallisista hakkuista. Vuonna 1734 verotalonpojille annettiin oikeus käyttää omistamaansa metsää siinä määrin kuin se oli tarpeellista. Talonpojat saivat ottaa puita kotitarpeisiin ja

myydä puita, mutta vain siinä määrin, ettei tästä aiheutunut metsän häviämistä tai turmeltumista. Kuitenkin poikkeuksena oli esimerkiksi omenapuun, tammen ja pyökin kaatokielto pakollisen istuttamisen uhalla. (Kiviniemi 2004, 29–30.)

1700-luvun loppupuolella, liberalismiin yleistyessä, annettiin talonpojille enemmän vapauksia omistamiensa metsien käytön suhteen. Vuonna 1789 talonpojille annettiin jo täysi omistusoikeus metsiin. Seuraavalla vuosisadalla rajoitukset hävisivät vähitellen. Metsänomistajat saivat käyttää metsäänsä siinä määrin, ettei se heikentänyt tilan kannattavuutta tai veronmaksukykyä. Kaskenpoltostakin tuli sallittua. 1800-luvun puolen välin jälkeen, kun sahateollisuuden vientimahdollisuudet paranivat, vapautettiin myös sahateollisuus rajoituksista. Ennen rajoitusten purkua puutavaran jalostusta oli vain tervaksi ja rautateollisuuden tarpeisiin. 1800-luvun metsänkäytön rajoituksilla oli ainoastaan yksi ongelma. Rajoituksia ei noudatettu, sillä valvonta sen ajan infrastruktuurin vuoksi oli hankalaa. 1900-luvulle mentäessä huomattiin, etteivät 1800-luvun rajoitukset estäneet metsien häviämistä. (Kiviniemi 2004, 30–31.)

Vuonna 1917 asetettiin rajoituksia metsän häviämisen ehkäisemistoimenpiteinä. Metsän häviämiseksi määritettiin sellaiset hakkuut, jotka aiheuttivat, että metsän luontainen uudistuminen ei onnistuisi. Tämä aiheutti maatalous- ja metsäpoliittisia kiistoja, joten vuonna 1928 asetettiin yksityismetsälaki, jolla kumottiin aiemmin tehty asetus. Vuosien varrella yksityismetsälakiin on tehty joitakin muutoksia. Vuonna 1997 yksityismetsälaki kuitenkin kumottiin, jolloin voimaan astui metsälaki. Metsälain tarkoituksena oli taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen hoidon ja käytön edistäminen. Lisäksi lain tarkoituksena oli metsänuudistamisen suunnitelmavelvoitteen päättymisen ja lain vastaisesta toiminnasta tuli rikos. (Kiviniemi 2004, 31–32.)

Seuraavan aikajanan (kuva 3) avulla havainnollistan Suomen metsälain säädännön historiaa. Aikajana lähtee vuodesta 1442 ja kertoo metsälain vaiheista aina tähän päivään saakka. Aikajanalla on esitelty tärkeimmät ja merkitykselliset vaiheet.

Kuva 3. Suomen metsälainsäädännön historia (Kiviniemi 2004, 34.)

1700- ja 1800-luvulla metsälaissa on tapahtunut useita muutoksia, mutta viime vuosisadan aikana muutoksia on ollut yllättävänkin harvakseltaan. Viimeisimmät muutokset ovat vapauttaneet metsänomistajuutta.

3.5 Metsälaki Ruotsissa

Ruotsin metsien heikko tila aiheutti 1900-luvulla poliittisen kysymyksen ja vuonna 1903 Ruotsin eduskunta teki päätöksen metsäpolitiikasta. Aluksi keskityttiin metsien uudelleen metsitykseen ja muutaman vuoden kuluttua lääneihin perustettiin metsätalouden viranomaisia. 1980 -luvulla Ruotsiin tuli lopulta laaja metsälainsäädäntö, jolloin tuli yleinen metsätalousmaksu, valtion tuki ja pakolliset metsänhoitosuunnitelmat. Viimeisin uudistus Ruotsin metsänhoidon säännöksiin astui voimaan vuonna 1994. Uudistuksen toivottiin vapauttavan elinkeinoelämän. Huomiota kohdistettiin metsätalouden säilymiselle. Uuden metsäpolitiikan tarkoituksena oli ”vapaus ja vastuu” -ajatus, joka perustui tulosohjaukseen. Kaksi tärkeintä tavoitetta olivat tuotannon ja monimuotoisuuden turvaaminen. Tarkoituksena oli antaa tilaa erilaisille metsien tuotteille ja palveluille, samalla myös metsätalouden maksut ja tuet poistettiin. Säädösten oli nyt tarkoitus koskea kaikkia metsänomistajia. Metsäpolitiikan tarkastelut loivat myös hallitukselle halun lisätä metsänsuojelualueita ja monet niistä lisättiin Natura-2000 Eurooppa verkostoon. (The Swedish Forestry Model 2009.)

Viime vuosina metsätalous on vaikuttanut Ruotsin ympäristöpolitiikkaan. Tarkoituksena on ollutkin olla samassa linjassa kansainvälisten sopimusten kanssa, joiden avulla varmistetaan metsien kestävä kehitys. Vuonna 2006 Ruotsiin perustettiin The Swedish Forest Agency (SFA), jonka tarkoituksena oli korvata paikallinen Metsätalousministeriö ja Metsähallitus. Virasto toimii ensisijaisena metsätalouden määräysvaltana. SFA:n tarkoitus on varmistaa, että asetettuja lakeja ja asetuksia noudatetaan. SFA voidaan rinnastaa Suomessa toimivaan Metsäkeskukseen. Toinen tärkeä tehtävä SFA:lla on antaa koulutusta, neuvontaa ja tietoa metsätaloudesta. Myös metsien tutkiminen ja arvokkaiden kohteiden tunnistaminen ja säilyttäminen sekä lisäksi kulttuuriperinnön ylläpito kuuluvat SFA:n tehtäviin. (The Swedish Forestry Model 2009.)

Tällä hetkellä tärkeimmät Ruotsin metsätalousministeriön antamat määräykset ovat pakollinen metsänuudistaminen päätehakkuiden jälkeen, nuoren metsän hakkuukielto ja metsänomistajan velvoite toteuttaa ennaltaehkäisevää valvontaa tuhohyönteisiltä. Lisäksi on yleinen huolellisuusvelvoite luonnon, historiallisen ja perintöarvon säilyttämisessä. Ruotsissa metsistä saatu tulo verotetaan

samoin kuin teollisuuden aloilla eli metsänomistajuus rinnastetaan yrittäjyyteen. (Skogsvårsförordning (1993:1096); The Swedish Forestry Model 2009.)

Metsänomistajuus Ruotsissa eroaa yrittäjämäisyyden vuoksi Suomen metsätaloudesta suuresti. Ruotsissa metsänomistus on yritystoimintaa ja siihen liittyy yritystoiminnan verotusmalli sekä erityinen metsätalouden verosäädös. Metsänomistajalla on eriytetty tuloverotus eli ansio- ja pääomatuloverotus. Ruotsissa ei myöskään ole perintö-, lahja- eikä kiinteistövero. Paikallisilla asukkailla on haja-asutusalueilla aina etuosto-oikeus alueen metsiin. Ruotsissa toimii myös vapaaehtoinen metsänomistajajärjestötoiminta. Suomessakin vuoden 2015 alussa voimaan tulleen uuden metsänhoitoyhdistyslain tarkoitus on hakea vapaaehtoisuutta ja vapautta metsänomistajille metsätalouden markkinoilla. Ruotsissa tukia ei anneta puutuotannon toimintaan, vaan tukia myönnetään ympäristön sekä monimuotoisuuden säilyttämiseen. Edellä mainittujen erojen vuoksi, Ruotsissa metsänhoito on omatoimisempaa ja vaihtelut puumarkkinoilla on Suomea pienemmät. (Maa- ja metsätalousministeriö 2012b; Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto 2013; Maa- ja metsätalousministeriö 2014b.)

4 Metsälain muutos

Metsälain ensisijainen tarkoitus on edistää metsien taloudellista, ekologista sekä sosiaalista kehitystä että kestävää hoitoa. Metsien tulisi säilyttää monimuotoisuutensa samalla, kun ne antavat omistajilleen taloudellista tuottoa. Monimuotoisuutta on, kun metsät sisältävät sekä elotonta että elollisia osia. Kasvien ja eläinten sekä muiden eliöiden kasvuympäristön monimuotoisuus ja runsaus on tärkeää. Edellinen metsälaki tuli voimaan tammikuun alusta vuonna 1997. Tämän jälkeen lakiin on tehty muutamia pieniä muutoksia. Vuoden 2014 alusta voimaan tullut lakimuutos on merkittävin muutos koko metsälain kehityksen aikana. Muutoksen tarkoituksena oli teollisuuden toiminnan edistäminen, maanomistajien omaisuuden suojan parantaminen sekä monimuotoisuuden ja valvonnan tehostaminen.

Metsälain valmistelu alkoi vuonna 2010, kun Maa- ja Metsätalousministeriö asetti työryhmän. Tarkoituksena oli selvittää ja arvioida millä tavoin nykyistä metsänhoitoa tulisi kehittää ja monipuolistaa, jotta metsänomistajien sekä poliit-

tiset linjaukset kestävästä metsien käytöstä ja hoidosta toteutuisivat. Työryhmä tilasi esityksensä tueksi myös kolme asiantuntijaselvitystä, joiden avulla koottiin esitys, johon pyydettiin lausunto lukuisilta maa- ja metsäalan yrityksiltä, tahoilta sekä yhteisöiltä. Kaiken kaikkiaan ministeriö sai 52 suurimmaksi osaksi puolta-
vaa lausuntoa, mutta muutamia parannusehdotuksia esitykseen tuli muun muassa uudistamisvelvoitteen aikarajan liiallisesti tiukkuudesta. (HE 75/2013 vp, 13–14.)

4.1 Metsien tila ennen muutosta

Vuonna 1997 voimaan tulleen metsälain tarkoituksena oli edistää metsän hoito niin taloudellisesti, ekologisesti kuin sosiaalisesti. Lain tarkoituksen oli turvata metsien biologinen monimuotoisuus ja tuoton varmistaminen. Tämä pyrittiin varmistamaan metsän uudistamisella eli metsänomistajien tuli varmistaa puuston uudistuminen hakatulle alueelle. (HE 75/2013 vp, 3.)

2000-luvun aikana metsien monikäyttöisyyden mahdollisuuksia on parannettu useilla pienillä muutoksilla. Muutoksia ovat kokeneet muun muassa metsäpolitiikka ja metsälainsäädäntö. Tästä huolimatta useat tutkimukset ovat osoittaneet metsänomistajien haluavan enemmän vapauksia monipuolisempaan metsän käyttöön. Metsänomistajat ovat todenneet tutkimuksissa, että nykyinen lainsäädäntö rajoittaa monipuolista metsän käyttöä tai taloudellisten perusteltujen metsien käyttöä. Tänä päivänä puuteollisuus on monipuolistunut ja heillä on myös tarve kehittää alaa entistä monipuolisemmaksi ja kustannustehokkaammaksi. Aiemmin käyttöä rajoittaneet tekijät ovat olleet taloudellisesti perusteltuja, sillä puuteollisuuden tulevaisuus tahdottiin turvata ilman, että se heikentää metsänomistajan omaisuuden suojaa. Tänä päivänä teollisuus sekä Suomen metsät ovat kehittyneet tuosta merkittävästi, joten metsälakiin kaivattiin uudistusta. (HE 75/2013 vp, 3.)

Suomen metsäteollisuuden kehittyessä entistä kustannustehokkaammaksi on 2000-luvulla teollisuuden käytössä olleen ainespuun määrä vähentynyt ja hyödyntämättä jääneiden aineiden osuus on nykyisin vain neljännes. Metsätutkimuslaitoksen tilaston mukaan vuosina 2007–2011 Suomessa hakattiin puuta vuosittain noin 51,6 miljoonaa m³. Samaan aikaan, kun ainespuun käyttö teolli-

suudessa on vähentynyt, on metsien kasvu noussut 104 miljoonaan kuutiioon 99,5 miljoonasta kuutiosta. Ennusteiden mukaan myös ilmastonmuutos edistää Suomessa metsien kasvua entisestään jo seuraavan kymmenen vuoden aikana. (HE 75/2013 vp, 4.)

Hallituksen esityksessä toivotaan lakimuutoksen tuovan metsänomistajiin enemmän aktiivisuutta. Tällä hetkellä Suomen metsiä hoidetaan eri intensiteetillä. Ehkä osittain sen vuoksi, että metsänkäyttö ja puutuotanto eivät ole keskeisessä merkityksessä kotitalouksissa kuten aiemmin, jolloin metsätalous oli monen talon suurimmista tulonlähteistä. Toisaalta aktiivisuuteen vaikuttaa myös, että metsänhoitoon kaivataan monipuolisempia vaihtoehtoja. Muutosten toivotaan tuovan aktiivisuutta metsänomistajiin, koska Suomen metsien tila on kohentunut, mutta samanaikaisesti taimikoiden tila on vuosi vuodelta heikentynyt. (HE 75/2013 vp, 4.)

Yksityismetsissä tehtävät hakkuut ja muut hoitotoimet ovat vähentyneet entisestään. Nuorten ja harvennusvaiheessa olevien metsien osuus on kasvanut, mutta taimikonhoito- ja harvennushakkuiden pinta-alat eivät ole kuitenkaan kasvaneet samassa suhteessa. Suomen metsissä on havaittavissa metsien tiheytyminen ja tämä näkyy taimikoiden pusikoitumisena. Metsänomistajien rakennemuutos on yksi syy metsänhoidon vähenemiseen, mutta myös haluttomuus suuriin maisemallisiin muutoksiin on yksi suurimmista passiivisen metsänhoidon syistä. Metsänhoidon muuttuessa passiivisemmäksi, on metsänhoitoon tämän vuoksi tuotava vaihtoehtoisia menetelmiä. (Hynynen 2014, 9-10.)

4.2 Tavoitteet

Metsälain muutoksen tavoitteena on turvata metsän monimuotoisuus ja monikäyttöisyys sekä kansantalouden, teollisuuden ja metsänomistajien edut. Uudistuksien tarkoituksena on edistää metsänhoitoa entistä monipuolisempaan ja kestävämpään suuntaan. Muutoksissa painotetaan metsien uudistamista, kasvatuskelpoisten taimikoiden aikaansaamista sekä määräraajojen ja ensiharvennusten merkitystä. (HE 75/2013 vp, 5.)

Merkittävimmät muutokset metsälain sisältöön ovat muutokset, joiden avulla pyritään saavuttamaan metsänomistajien monipuolisemman käytön tavoitteiden

huomioiminen, erilaisten säännösten selkeämpi muoto sekä parempi taloudellinen kannattavuus sekä viranomaistoiminnan tehostaminen. Säännösten selkeyttämisellä tarkoitetaan metsänomistajien valinnanmahdollisuutta metsiensä monipuolista ja tehokasta hoitoa toteuttaessa. Muutoksella tahdotaan siirtää vastuuta metsänomaisuuden hoidosta enemmän omistajille, jotta metsänomistaminen olisi lähempänä muita omaisuuden lajien muotoa. Muutoksella tavoitellaan juurikin aktiivisempaa metsänomistajuutta ja hoitoa, jotta Suomen metsien monimuotoisuus kehittyisi. (HE 75/2013 vp, 5.)

Muutosten suurin tavoite on Suomen metsien monimuotoisuuden ja eri-ikäisien puiden lisääminen. Tähän asti hakkuissa on suosittu kasvatushakkuita, joka nyt ehdotettiin vapautettavaksi, jotta metsien puustosta voidaan saada monipuolisemmin käyttöön ainesta. Kasvatushakkuun poistuessa, vaihtoehdoiksi monipuolisempaan metsänkäsittelyyn tulisi pienaukkohakkuut ja poimintaluonteiset hakkuut. Lisäksi muutoksessa on ehdotettu uudistamishakkuiden ikä- ja järeyskriteerien poistamista. (HE 75/2013 vp, 6.)

4.3 Metsälain muutosehdotuksen vaikutuksen arviointi

Maa- ja Metsätalousministeriö tilasi Suomen ympäristökeskukselta (Syke), Metsäntutkimuslaitokselta (Metla) ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiolta raportin, jossa on arvioitu muutosehdotusten vaikutuksia.

Raportissa pienaukko- ja poimintahakkuiden arvioitiin tuovan lyhyellä aikavälillä puun tarjonnan lisääntymistä, erityisesti tukkipuun kohdalla. Eri-ikäisrakenteisen metsänkasvatuksen arvioitiin olevan onnistuessaan kannattavampaa, kuin tasaikäisrakenteisen metsänkasvatuksen. Avohakkuita karttavat metsänomistajat voisivat nyt tarjota enemmän puuta myyntiin, mutta toisaalta puun tarjonnan vuoksi kantohinta voi olla aiempaa alhaisempi. Pitkällä aikavälillä muutokseen tulee vaikuttamaan se, kuinka moni metsänomistaja siirtyy todellisuudessa eri-ikäiskasvatukseen. Arviota metsänkasvatuksen muutoksesta on vaikea antaa, mutta metsänomistajat ovat kuitenkin olleet kiinnostuneita muutoksesta. (Maa- ja metsätalousministeriö 2012a.)

Uudistushakkuiden järeys- ja ikärajoitteiden poistolla nähdään raportin mukaan positiivinen vaikutus, mutta vaikutus metsätalouden kannattavuuden osalta kui-

tenkin nähdään vähäisenä. Rajoitusten poistolla kuitenkin todetaan olevan päätehakkuiden ajoituksen joustavuuden osalta vaikutusta yksittäisen metsänomistajan metsäntalouden kannattavuuteen. Rajoituksen poistolla ei loppujen lopuksi olisi vaikutusta tutkimuksen mukaan kahteen kolmasosaan metsänomistajien myyntikäyttäytymisestä ja vain noin kuudes osa metsänomistajista aikaistaisi hakkuita. Muutos mahdollistaisi lyhytkiertoisien energiapuun tuottamisen, mutta kannattavuuden kannalta se vaatisi valtion tukea. (Maa- ja metsätalousministeriö 2012a.)

Puulajien valintaan ja metsän uudistamiseen ehdotetuilla muutoksilla tulee olemaan suuria vaikutuksia, sillä uudistamisessa vähimmäispituudet ja ajat kokisivat suuria muutoksia. Merkittävät muutokset olisivat uudistamisveloitteen täyttämisen vaatimukset, sillä aiemmin taimikko täytti vaatimukset ollessaan kolmesta kymmeneen senttimetriä, mutta muutoksen jälkeen vaadittava vähimmäispituus taimikolle tulisi olemaan 50 cm. Vähimmäispituuden muuttuessa myös taimikon perustamisen määräajat tulevat kokemaan muutoksen. Aiemmin määräajat olivat 3-18 vuotta riippuen metsikön maantieteellisestä sijainnista, mutta ehdotuksen jälkeen määräajat pitenisivät 7-20 vuoteen. Vaikka ajat taimikon perustamisessa pitenisivätkin, aiheuttaa taimikon vähimmäispituus uudistusongelmia, sillä uudistumisaika kiristyy huomattavasti Etelä-Suomessa ja Pohjois-Suomessa. Raportin mukaan erityisesti männyn ja kuusen taimien osalta kasvatuksessa voi tapahtua lakirikkomuksia, sillä taimien keskimääräinen kasvu tulee juuri ja juuri täyttämään pituusvaatimukset määräajassa. Ongelmalliseksi todettiin se, että määräaika on sama, oli kyseessä sitten istutus, kylvö tai luontainen uudistaminen. Määräajat tuovat kylvön ja luontaisen uudistamisen käytön vähenemistä ja lisäävät istutusta. Istutus kuitenkin voi tuoda esimerkiksi mäntytukin kohdalla laatuongelmien lisääntymistä. (Maa- ja metsätalousministeriö 2012a.)

4.4 Metsälain keskeisimmät muutokset

Tässä luvussa käydään läpi tärkeimmät muutokset, jotka metsälakiin on ehdotettu toteutettavaksi. Lakimuutoksen tarkoituksena on ollut tarkentaa olemassa olevia määritelmiä sekä soveltamisalaa. Lakiehdotus sisälsi ehdotukset puunkorjuusta ja uudistamisen määräajoista, metsien monimuotoisuuden säilyttämi-

sestä, metsänhoidon valvonnasta ja määräysten laiminlyönnin seuraamuksista. Lopuksi käsitellään muutosten tuomat taloudelliset, ekologiset, sosiaaliset sekä yritys- ja viranomaisvaikutukset.

4.4.1 2–4 § Säännökset

Pykälissä 2–4 käsitellään metsälain määritelmiä ja soveltamisalaa. Ehdotusten tarkoituksena on ollut selkeyttää lakia ja tarkentaa jo voimassa olevan lain määriteltyjä vastuita. Tarkennusten tarkoitus on ollut ennen kaikkea selkeyttää lain tulkintaa.

Soveltamisala

Metsälain 2§ ehdotettiin muutettavaksi soveltamisala, jolloin metsälakia noudatetaan. Ehdotuksena annettiin, ettei metsälakia noudateta luonnonsuojelulain nojalla muodostetuilla luonnonsuojelualueilla eikä myöskään alueilla, jotka valtio on hankkinut luonnonsuojelutarkoitukseen eikä myös millään valtion omistamilla alueilla, joita Metsähallitus hoitaa. Aiemmin laissa ei ole ollut merkintää puolustusvoimien omistuksessa olevista ampuma-alueista, jotka on nyt poistettu metsälain vaikutuksen piiristä. Valtion omistamilla luonnonsuojelualueilla on jo aiemmin päätetty noudattaa kansallisia suojelualueohjelmia, kuten esimerkiksi Natura 2000–verkostoa. Metsälakia ei tulla myöskään noudattamaan maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa kaavassa suojelualueeksi osoitetuilla alueilla eikä erämaa mukaisilla alueilla. (HE 75/2013 vp, 17; Metsälaki 1:2 §.)

Määritelmät

Ennen uudistusta voimassa olleessa laissa ei ole ollut minkäänlaisia määritelmiä, joten selkeyden parantamiseksi on ehdotettu, että lakiin lisättäisiin uusi pykälä. Määritelmät jotka lakiin lisättiin, ovat puunkorjuu, uudistushakkuu, kasvatushakkuu, käsittelyalue, viljely, luontainen uudistaminen sekä metsän hakkaaja. (HE 75/2013 vp, 18; Metsälaki 1:2a §.)

Maankäytön muodostaminen

Aiemmin voimassa olleessa laissa maankäytön muodostumisesta on tarkoitettu metsätalousmaata, josta on tehty ilmoitus, että maa aiotaan ottaa muuhun käyt-

töön. Käyttöönottoaika on aiemmin ollut kolme vuotta hakkuun taikka muun toimenpiteen päättymisestä. Aikaa ehdotettiin nyt pidennettäväksi vuodella, sillä kolmen vuoden määräaika on todettu olevan liian lyhyt esimerkiksi suurissa hankkeissa. Metsälaissa määräajaksi on asetettu neljä vuotta ja jos metsätalousta ei ole otettu käyttöön määrättyssä ajassa, sovelletaan hakkuualueeseen metsälain säännöksiä. (HE 75/2013 vp, 18; Metsälaki 1:3 §.)

Metsäsuunnitelma

Metsäsuunnitelmalla tarkoitetaan metsäomistajan puuvaroja ja metsien tilaa sekä luontoarvoja, hoitoa sekä käyttöä koskevaa ajan tasalla olevaa suunnitelmaa. Metsäsuunnitelma on tärkeä metsänomistajan oikeusturvan kannalta. Metsäsuunnitelmassa määritetyt toimenpiteet tulee täyttää metsien hoito ja käyttöä koskevat säännökset. (HE 75/2013 vp, 18; Metsälaki 1:3 §.)

Metsänhoitoyhdistys- ja yhteismetsälaissa metsänomistajan velvollisuuksien ja oikeuksien edellytyksenä on pidetty metsäsuunnitelmaa. Suunnitelmaa ehdotettiin muutettavaksi entistä joustavammaksi ja sisällöltään yleisemmäksi, sillä sitä on pidetty liian yksityiskohtaisena. Muutoksen tavoitteena on, että metsänomistajille tulisi sekä sisällöllisesti, että kustannuksiltaan erilaisia suunnitelmia. Metsäsuunnitelmasta ehdotettiin muutosta alueyksiköltä pyydettävään lausuntoon. Ehdotuksena oli, ettei lausunnosta määrättäisi enää mitään ja tästä syystä myös viittaus kirkkolakiin poistettaisiin. Myös 3. momentin valtuussäännöstä esitettiin muutettavaksi. Metsälaissa on ääritelty metsäsuunnitelman ajan tasalla pitämisestä, sisällöstä ja tarkastamisesta, jonka valtioneuvosto antaa asetuksen vain sitä tarvittaessa. (HE 75/2013 vp, 19; Metsälaki 1:3 §.)

4.4.2 5–9 § Hakkuutavat ja metsän uudistaminen

Pykälissä 5–9 käsitellään puunkorjuuta ja sen myötä syntyvää uudistamisvelvoitetta. Tarkoituksena on määritellä missä vaiheessa metsänomistajalla syntyy uudistamisvelvollisuus ja missä vaiheessa velvollisuus on täytetty. Pykälissä 5-9 määritellään myös metsän hakkaajan ja suunnittelijan vastuut sekä metsänomistajan ja Metsäkeskuksen ilmoitusvelvollisuus. Lopuksi käsitellään myös sallittavat puulajit, joita metsänuudistuksessa voidaan käyttää.

Kasvatushakkuu ja siihen liittyvä uudistamisvelvoite

Aiemmin voimassa olleeseen lakiin ehdotettiin säädettäväksi, että kasvatushakkuun jälkeen alueelle tulee jäädä tasaisesti kasvatuskelpoista puustoa. Tähän asti laissa oli säädetty, että käsittelyalueelle on tullut jättää riittävästi kasvatuskelpoista puustoa. Valtioneuvoston tarkoituksena oli säätä tarkempi ohjeistus siitä, miten tämä alue tullaan määrittämään ja milloin alueella on tasaisesti puustoa. Valtioneuvoston asetuksella säädettiin, että käsittely alueella voisi kuitenkin olla alle 0,3 hehtaarin alueita, joilla ei tarvitsisi olla säädettyä kasvatuskelpoista puustoa tai sitä voisi olla säädettyä vähemmän. Tämä olisi esimerkiksi silloin, jos alue on aiheutunut myrskytuhoista tai pienaukkohakkuusta. (HE 75/2013 vp, 19: Metsälaki 2:5 §.)

Käsittelyalueen kasvatuskelpoisen puuston arviointiin tulee kuitenkin ottaa huomioon alueen maantieteellinen sijainti, kasvupaikka, valtipituus sekä kasvatushakkuiden toteutustapa. Eri-ikäisrakenteissa kasvatusmenetelmässä puustolle, joka alueelle jätettäisiin, valtioneuvoston asetuksessa määritellään poikkeava vähimmäismäärä. Poikkeava vähimmäismäärä tulee perustellusti asettaa, sillä tällaisessa kasvatustavassa on tehtävä voimakkaita hakkuita, jotta eri-ikäisrakenteinen metsä on mahdollista muodostaa. (HE 75/2013 vp, 18–19; Metsälaki 2:5 §.)

Eri-ikäisrakenteisessa metsänkasvatuksessa kasvatushakkuilla on puiden kasvun kannalta kaksi tavoitetta. Kasvatushakkuiden tarkoituksena on parantaa hakkuiden jälkeen jäävien puiden kasvuolosuhteita sekä hakkuilla muodostetaan tarvittavat olosuhteet uusille taimille. Poikkeuksellisen alhaisille vähimmäismäärille ei ole perustetta, sillä aiemmin voimassa ollut laki on metsäomistajien mukaan hyväksi heidän oikeusturvan ja omaisuuden hoidon kannalta. (HE 75/2013 vp, 20.)

Liian voimakkaiden kasvatushakkuiden seuraukseksi ehdotetaan uudistamisvelvoitetta. Tapauksissa, joissa jäljelle jäävä puusto ei määrällisesti eikä laadullisesti riitä uudelleen kasvattamiseen, synnyttää uudistamisvelvoitteen. Tällainen velvoite voi syntyä esimerkiksi käsittelyalueella, jossa alueella on tehty useampi alle 0,3 hehtaarin pienaukkohakkuuta ja jäljelle jäävälle välialueille ei

jäisi vaadittavaa puustoa. Tällaisissa pienaukkohakkuissa jäljelle jäävän puusto lasketaan alle 0,3 hehtaarin aukkojen ja niiden välialueiden pinta-alalla painotetuna keskiarvona. (HE 75/2013 vp, 20; Metsälaki 2:5 §.)

Uudistushakkuu ja siihen liittyvä uudistamisvelvoite

Aiemmin kriteereinä uudistushakkuulle on ollut puun riittävä järeys tai ikä, mutta myös erityiset syyt, jotka ovat asiaa puoltaneet. Ensisijaisesti uudishakkuussa on kriteerinä pidetty puuston järeyttä. Poikkeustilanteita ovat olleet esimerkiksi, jos puuston laatu on ollut taloudellisesti heikkoa tai vajaapuustoista. Erityiskäyttö, esimerkiksi joulukuusien kasvatus, on ollut hyväksyttävä poikkeus uudishakkuissa. (HE 75/2013 vp, 21.)

Hallitus esitti järeys- ja ikäkriteerien poistoa, sillä metsänomistajille halutaan enemmän vapauksia esimerkiksi vapauttaa sitoutunutta pääomaa. Myös erikäisrakenteisessa metsässä kasvaa eri-ikäistä puustoa. Metsässä on taimia, nuoria kasvatuskelpoisia, mutta myös uudistuskypsiä puita. Eriikäisrakenteisessa metsässä pyritään välttämään uudistushakkuuta. Esimerkiksi epäonnistuneet uudistamisen myötä uudistushakkuu on metsänhoidollisesti hyväksyttyä. Ehdotuksena olikin, että uudistushakkuun toteutuksesta seuraa uudistamisvelvoite. Uudistamishakkuuksi luokiteltaisiin myös metsätuhojen vuoksi tehty puunkorjuu. Uudistamisvelvoite syntyy metsälain mukaan, kun uudistushakkuun käsittelyalue on yli 0,3 hehtaaria. Yksittäinen alle 0,3 hehtaarin uudistushakkuualue ei kuitenkaan muodostaisi uudistamisvelvoitetta. Poikkeuksena uudistamisvelvoitteelle on kuitenkin puuntuotannollisesti vähätuottoiset turvemaat tai suot sekä alueet, joilla edistetään riistanhoidollisesti kanalintujen elinoloja. Tällaisina alueina pidettäisiin myös ojitettuja soita, joiden puuston kasvu vuositasolla on alle kiintometriä hehtaarilla. (HE 75/2013 vp, 21–22; Metsälaki 2:5 §.)

Metsän hakkaajan ja suunnittelijan vastuu

Ehdotuksessa halutaan täsmentää laissa jo ollutta 7§:n 1 momentin asiasisältöä. Säännöksessä haluttiin korostaa metsän hakkaajan vastuuta. Hakkaajalla tarkoitettaisiin maanomistajaa tai hakkuuoikeuden haltijaa. Lakiin tuotiin laajennus, jossa vastuu halutaan koskevaksi edellä mainittujen osapuolten lisäksi

myös leimikon suunnitelman tekijää. Tällä tarkoitetaan, että leimikon suunnittelijan vastuulla on metsäsuunnitelman lain vaatimusten täytyminen. Suunnittelija ottaa vastuu allekirjoittamalla suunnitelman tai vahvistamalla suunnitelma jollakin muulla vahvistamismenetelmässä, esimerkiksi sähköisesti. (HE 75/2013 vp, 23; Metsälaki 2:7 §.)

Muutoksia voimassa olevaan lakiin ei annettu liittyen hakkuuoikeuden haltijan ja maanomistajan välisiin sopimuksiin. Jatkossakaan ei tulla säätämään sopimuksen yksityisoikeudellisia suhteita. Metsälaissa ei säännellä myöskään metsänhakkuuoikeudenhaltijan ja urakoitsijoiden välisiä yksityisoikeudellisia suhteita. Metsänhakkuuoikeudenhaltija ei voi väistellä vastuuta jatkossakaan siirtämällä sitä käyttämälleen urakoitsijalle. (HE 75/2013 vp, 23.)

Maanomistajan ja metsäkeskuksen ilmoitusvelvollisuus

Hallitus esitti että, maanomistajalla on velvollisuus ilmoittaa hakkuuoikeutta luovuttaessaan metsänkäyttöilmoitukseen merkityt, metsälaissa määritetyt erityisen tärkeät elinympäristöt. Kuten hallituksen ehdotuksena oli, tulee metsäkeskuksen ilmoittaa maanomistajille tiedossa olevista metsälaissa tarkoitetuista erityisen tärkeistä elinympäristöistä. Lisäksi metsäkeskuksen tulee ilmoittaa maanomistajille tai heidän edustajilleen sekä metsänhakkuuoikeuden haltijoille tiedossa olevista luonnonsuojelulain alaisien lajien sekä suojeltujen luontotyyppien esiintymisestä. Velvollisuuksiin kuuluu myös ilmoittaa metsänkäyttöilmoituksesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Mainittujen ilmoitusvelvollisuuksien odotetaan parantavan hakkuuoikeudenhaltijan oikeusturvaa ja parantavan luonnon monimuotoisuutta vähentämällä hakkuita, jotka heikentäisivät erityisen tärkeitä elinympäristöjä. (HE 75/2013vp, 23–24; Metsälaki 2:7a §.)

Uudistamisvelvoitteen täyttäminen

Aiemmin voimassa olleen lain mukaan uudistushakkuun jälkeen metsä on täytännyt uudistamisvelvoitteen, kun kasvatuskelpoiset puut ovat keskipituudeltaan 1,3 metriä eikä niitä uhkaa muu kasvillisuus. Aikarajaa uudistamisvelvoitteen täyttämiseksi ei ole asetettu, mutta uudistamisvelvoite tulisi kuitenkin täyttää kohtuullisessa ajassa. Etelä-Suomessa määräaika on ollut kymmenen vuotta ja Pohjois-Suomessa viisitoista vuotta. Ehdotuksena hallitus on antanut taimikon

pituudeksi 0,4 metriä entisen 1,3 metrin sijaan. Ehdotus vaikuttaisi maanomistajien velvoitteisiin siten, että taimettumisen jälkihoitoaika lyhenisi. Ehdotuksena annettiin kokonaisuudessaan, että uudistamisvelvoite olisi täytetty, kun käsittelyalueen maantieteellisestä sijainnista riippuen alueelle on muodostunut taimikko 10–25 vuoden kuluessa puunkorjuun päättymisestä. Taimikoksi katsottaisiin siis 0,4 metriä keskipituudeltaan, riittävän tiheästi ja tasaisesti jakautuneet taimet. Metsälakiin on asetettu keskipituudeksi ehdotuksesta poiketen 0,5 metriä. Laissa on määritelty, että taimikon perustaminen tulee saattaa loppuun kolmen vuoden kuluessa puunkorjuun päättymisestä. Luontaiselle ja metsänviljelylle ei ole asetettu erimittaisia uudistamisvelvoitteen aikarajoja, jotta se kannustaisi heti hakkuiden jälkeen aloitettavaan luontaiseen uudistamiseen ja metsänviljelyyn. Ehdotuksella pyritään kannustamaan välittömästi hakkuiden jälkeen aloitettuun uudistamiseen, sillä tuolloin perustamistoimenpiteet voidaan toteuttaa kustannustehokkaimmalla tavalla. (HE 75/2013 vp, 25; Metsälaki 2:8 §.)

Erilaiset olosuhteet ja kasvupaikat sekä uudistamistavat tarvitsevat erilaisia toimenpiteitä. Perustamistoimenpiteiden jälkeen maanomistajan tulee huolehtia täydennysistutuksesta ja -kylvöstä, mutta myös alueen muusta jälkihoidosta. Muutosehdotus aiemmin voimassa olleeseen lakiin oli merkittävä. Aiemmin, jos alueella ei ennen uudistamishakkuita ollut tapahtunut taimettumista, tuli alueelle tehdä maanpinnan käsittely. Metsäntutkimuslaitos on kuitenkin tehnyt tutkimusta maanpinnan käsittelystä ja sen vaikutuksista. Se on todennut, ettei käsittelyllä ole edistävää vaikutusta kuusien taimettumisessa. (HE 75/2013 vp, 25; Metsälaki 2:8 §.)

Perustamistoimenpiteiden jälkeen on huolehdittava alueen jälkihoidosta. Jälkihoitotoimenpiteisiin on ryhdyttävä, jos taimien tiheys, määrä ja laatu eivät riitä täyttämään uudistamisvelvoitetta. Erityisesti taimikon tasaisuutta painotetaan ehdotuksessa, jotta varmistetaan käsittelyalueen taimien tasainen kasvu. Uudistamisvelvoite ei katsota täytyneeksi, kun taimet ovat muodostaneet taimikon vain osittain. Uudistamisvelvoite kuitenkin raukeaa tapauksissa, joissa kohtuullisista toimenpiteistä huolimatta ei saada taimikkoa aikaiseksi. Alueilla, joilla on käytetty luontaista uudistamista, tulee kerran korjata epäonnistuminen viljele-

mällä, jonka jälkeen velvoite raukeaa ilman päätöstä. (HE 75/2013 vp, 26; Metsälaki 2:8 §.)

Metsän uudistamisessa käytettävät puulajit

Aiemmin Valtioneuvoston antamassa säädöksessä on ollut määritelmät millaisia puulajeja metsänomistajan tulee käyttää uudistamisessa sekä millaisia puulajeja saisi millaisillakin kasvupaikoilla käyttää. Ehdotuksena on ollut, että puulajien sääntely siirrettäisiin kokonaisuudessaan metsälakiin. Selkeyden saamiseksi, ehdotuksena on ollut myös, että laissa määriteltäisiin ne puulajit, joita maanomistaja voi käyttää taimikon perustamisessa. Poikkeuksena kuitenkin hieskoivun käyttö, joka määriteltäisiin yhä valtioneuvoston asetuksella. Uudistamisessa käytettävät puulajit ovat Suomen luontaiseen lajistoon kuuluvat puulajit mänty, kuusi, rauduskoivu, haapa, siperianlehtikuusi, vaahtera, tervaleppä, tammi, saarni ja kynäjalava, vuorijalava, metsälehmus ja hybridihaapa. Näistä puulajeista metsänomistaja voi valita käytettävän puulajin. Edellytetään kuitenkin, että laji menestyy kasvupaikalla ja on sopiva käyttötarkoitusta ajatellen. Hieskoivun osalta ei muutosehdotusta annettu. Valtioneuvosto antaa tarkemmat säännökset hieskoivun käytöstä. Ainoa ehdotus oli, että valtioneuvoston asetus siirrettäisiin metsälakiin. Hieskoivua voitaisiin siis jatkossakin käyttää turvemaila, kangasmetsien suoalueilla sekä savi- ja hiesumailla. Muuten hieskoivun käyttö Pohjois-Suomessa olisi enimmillään 50 prosenttia käytettävien taimien määrästä ja muualla Suomessa 20 prosenttia. (HE 75/2013 vp, 27; Metsälaki 2:8a §.)

Mikäli maanomistaja haluaa käyttää taimikossa puulajia, jota ei luokitella Suomen luontaiseen lajistoon, tulee hänen antaa asiasta metsänkäyttöilmoituksessa kattava selvitys lajin kasvukelpoisuudesta sekä soveltuvuudesta kasvupaikalle. Puuvalinta tulee olla sopiva, jotta metsänviljely onnistuu. Vääränlaisen puulajin käyttö voi altistaa metsän hyönteis-, sieni- ja nisäkästuhoille. Vastuu puulajin valinnasta on metsänomistajalla, joten heille on myös tarjottava aineistoja, joista ostaja saa tarvittavan tiedon viljelyaineiston valintaa tehdessä. Metsänviljelykaupasta on annettu oma lakinsa ja se määrittelee millaisia tietoja aineistoista on käytävä ilmi. Kotimaisen metsänviljelyaineiston osalta Evira valvoo ja vahvistaa aineistoille käyttöalueen, mutta ulkomaisten aineistojen kohdalla

vastuu on ostajalla. Ostajan tulee varmistaa puunlajin soveltuvuus kasvupaikan ympäristöön. (HE 75/2013 vp, 28.)

4.4.3 10–13 § Metsien monimuotoisuus

Pykälissä 10–13 määritellään metsien monimuotoisuuden turvaaminen, joka sisältää erityisen tärkeät elinympäristöt, käsittelyn yleiset periaatteet sekä poikkeuslupan saannin perusteet ja suojametsien nykytilanteen tarpeellisuuden.

Monimuotoisuuden säilyttäminen ja erityisen tärkeät elinympäristöt

Metsän monimuotoisuudesta asetettuun lakiin on haluttu ehdotuksella tuoda selkeyttä ja tarkennusta erityisen tärkeiden elinympäristöjen kohdalla. Olemassa olevaan lakiin haluttiin lisätä uusiksi kohteiksi metsäkorte- ja muurainkorvet sekä Lapin alueella letot. Erityisen tärkeiden elinympäristöjen selkeyttäminen ja tarkka kuvaaminen on metsänhakkaajan sekä leimikon suunnittelijan oikeusturvan kannalta tärkeää. Moni metsärikkomus on tutkimusten mukaan tapahtunut tahattomasti, joten käsitteen tarkentaminen parantaa toimijoiden turvaa. Käsitteen avulla voidaan varmistaa tärkeiden elinympäristöjen säilyminen. (HE 75/2013 vp, 29.)

Elinympäristöjen käsittelyn yleiset periaatteet

Metsälakiin ehdotettiin lisättäväksi 10 a §, jossa määriteltäisiin erityisen tärkeiden elinympäristöjen yleiset periaatteet ja kielletyt toimenpiteet. Muutoksella ei kuitenkaan muutettaisi voimassa ollutta käytäntöä. Aiemmin voimassa olleen valtioneuvoston asetuksessa erityisen tärkeiden elinympäristöjen kohdalla ei saanut toteuttaa varovaisiakaan toimenpiteitä, vaikka ne olisivatkin olleet perusteltuja. Poimintaluonteiset hakkuut vähentäisivät esimerkiksi yksityistaloudellisia vaikutuksia. Poikkeuslupien hakeminen tätä myötä vähentyisi. Käsittelyn periaatteiden tarkoituksena ovat varovaiset hoito- ja käyttötoimenpiteet, kuitenkin vahingoittamatta elinympäristölle tärkeitä vesitaloutta, puuston rakennetta, vanhoja ylispuita, kuolleita tai lahoja puita ja kasvillisuutta. Erityisen tärkeissä elinympäristöissä ei saa toteuttaa uudistushakkuuta eikä alueelle saa tehdä metsäteitä. Maanpinnan käsittelyä alueella ei saa tehdä, ettei kasvillisuus vahingoitu eikä kemiallista torjuntaa saa toteuttaa. Sisällöllisesti ehdotus ei eron-

nut voimassa olleesta laista, mutta lisäyksenä on elinympäristöjen ominaispiirteitä vahvistavia toimenpiteitä. (HE 75/2013 vp, 32; Metsälaki 3:10a §.)

Elinympäristökohtainen käsittely

Hallitus esitti metsälakiin lisättäväksi uusi tarkentava pykälä elinympäristökohtaisesta käsittelystä. Ehdotukseen annettiin tarkennuksia pienvesi- ja suoelinympäristöille, joissa voisikin muutoksen jälkeen toteuttaa varovaisuutta noudattavia poimintaluonteisia hakkuita. Hakkuiden tarkoituksena on säilyttää puusto luonnontilaisena tai ainakin luonnontilan kaltaisena. Luonnontilan kaltaisella puustolla tarkoitetaan puuston ikärakennetta. Eli hakkuiden jälkeen puuston ikärakenne ei saisi olennaisesti muuttua, eikä mahdollisia kuolleita, lahoja tai kääpäisiä puita ole poistettu käsittelyalueelta. (HE 75/2013 vp, 32; Metsälaki 3:10b §.)

Metsälaissa on määritelty, ettei jyrkkärinteisillä alueilla tai välittömässä läheisyydessä sai tehdä puunkorjuuta. Hietikoilla, kallioilla, kivikoissa sekä louhikoissa, varovainen poimintaluonteinen hakkuu olisi sallittua, jos hakkuut eivät koske kuolleita, lahoja eikä puuston vanhimpia puita. Tällaisille vähäpuisille alueille esitetty käsittely ei tuo maanomistajille merkittävää taloudellista vaikutusta. (HE 75/2013 vp, 32; Metsälaki 3:10b §.)

Poikkeuslupa

Poikkeuslupia ehdotettiin muutettavaksi siten, että poikkeusluvan vaativat tilanteet muodostuvat elinympäristöjen velvoitteiden täyttämisestä tai rajoitteiden noudattamisesta. Aiemmin voimassa olleen säännöksen mukaan poikkeusluvalla toteutettu hakkuu tuli säilyttää luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaat ominaispiirteet. Tämän tilalle määriteltiin vähäinen taloudellinen menetys. Vähäiseksi taloudelliseksi menetykseksi katsotaan käyttörajoitusten aiheuttama taloudellinen menetys, jos menetys on pienempi kuin neljä prosenttia hakijan metsäkiinteistön markkinakelpoisen puuston arvosta tai alle 4000 euroa. Tällöin ehdotus vastaisi kestävän metsätalouden rahoituksessa määriteltyä ympäristötuen edellyttämää raja-arvoa. Ympäristötuki on myönnetty vai jos kohteen hakkuuarvo on yli 4000 euroa tai yli neljä prosenttia hakijan samalla kunnalla sijaitsevien metsien hakkuuarvosta. Jos menetys on ollut alle näiden raja-arvojen, ei

hakijalle ole myönnetty ympäristötukea eikä poikkeuslupaa. (HE 75/2013 vp, 33–34; Metsälaki 3:11 §.)

Taloudellinen menetys katsotaan jatkossa metsäkiinteistökohtaisesti eikä enää kuntakohtaisesti. Muutos selkeyttää hallinnollisesti alueyksiön työtä poikkeuslupapäätöksissä, sillä vertailukohtena on metsäkiinteistön puuston arvo ja se on helpompi määrittää kuin saman kunnan alueella olevien metsäomaisuuden arvo. Muutos yhdenvertaistaa maanomistajien kohtelua, sillä osalla metsänomistajista metsät sijaitsevat yhden kunnan sisällä, kun taas toisella metsäkiinteistöt saattavat sijoittua eripuolille Suomea. Näin muutos tuo menetyksen arviointiin saman viitekohteen eikä maantieteellisellä sijainnilla ole niin suurta painoarvoa. Muutoksella yhdenvertaistetaan metsänomistajien asemaa. (HE 75/2013 vp, 34; Metsälaki 3:11 §.)

Alueen tarkastelun muutos mahdollistaisi esityksen joissakin poikkeusluvan saannin tilanteissa, kun maanomistajalla on useita metsäkiinteistöjä yhden kunnan alueella. Toisaalta taas kiinteistökohtaisessa tarkastelussa, maanomistajan tulee sietää myös kiinteistökohtaista taloudellista menetystä. Taloudellisen menetyksen raja-arvo myös kasvaa muutoksen myötä, sillä hakkuuarvo muuttuu markkinakelpoiseksi puustoksi. Tällä tarkoitetaan metsäkiinteistöalueella olevaa puustoa, jolle muodostuu myydessä kantohinta, joka tarkoittaa vuorostaan, että puuston arvo ylittää selvästi puun hankintakustannukset. (HE 75/2013 vp, 34; Metsälaki 3:11 §.)

Jatkossa poikkeuslupapäätöksissä ja niihin liittyvissä taloudellisen menetyksen arvioinnissa huomioidaan metsäkiinteistön alueella olevat erityisen tärkeät elinympäristöt ja niiden käsittelyrajoitukset yhteensä. Näin pienialaisten tärkeiden elinympäristöjen kokonaisuus ei vaikuta heikentävästi maanomistajan omaisuuden suojaan. (HE 75/2013vp, 34.)

Metsätalous suojametsässä

Suomen suojametsien yhteenlaskettu kokonaispinta-ala on noin 3,3 miljoonaa hehtaaria, joista 91 prosenttia on valtion omistuksessa. Aiemmin säännöksen mukaan suojametsiä tuli hoitaa ja käyttää erityistä varovaisuutta noudattaen, siten etteivät toimenpiteet alenna metsärajaa. Nyt hallitus kuitenkin esitti hak-

kuu- ja uudistamissuunnitelman muutosta, sillä aiemmin säännöksillä pyrittiin turvaamaan metsärajan säilyminen, mutta nykypäivänä metsärajan aleneminen ei aiheuta samanlaista riskiä kuin aiemmin. Riski rajan alentumisesta on muutoinkin vähäinen, sillä toiminta suojametsissä on vähentynyt. Metsäntutkimuslaitos on tutkimuksissaan havainnut ilmaston muutoksen myönteisen vaikutuksen suojametsien uudistumisessa. Muutos ei kuitenkaan muuta tavoitetta suojametsien turvaamisesta, vaan metsänkäyttöilmoituksen merkitys kasvaa erityisen paljon suojametsäalueilla. (HE 75/2013 vp, 36.)

4.4.4 14–22 § Valvonta ja seuraamukset

Pykälissä 14–22 käsitellään metsälain valvontaa ja seuraamuksia, jotka määräysten noudattamatta jättämisestä seuraa. Tärkeimmät muutoksen lakiin kuitenkin ovat metsänkäyttöilmoituksen jättäminen sekä taimikon perustamisilmoituksen poistuminen.

Metsänkäyttöilmoitus

Asetettuun lakiin esitettiin muutosta metsänkäyttöilmoitukseen, jossa maanomistajan tai hallinto-oikeuden sekä muun erityisen oikeuden omistajan lisäksi vastuu metsänkäyttöilmoituksesta olisi metsänomistajan valtuuttamalla henkilöllä taikka taholla. Lisäystä perusteltiin sillä, että puukauppojen yhteydessä usein osapuolet sopivat, että toimija tekee metsänkäyttöilmoituksen. Tähän asti, jos metsänkäyttöilmoitus on kuitenkin jäänyt tekemättä, on vastuu jäänyt metsänomistajalle. Ilmoituksen jättömuotoon esitettiin myös muutosta. Ilmoituksen voi jättää joko kirjallisesti tai sähköisesti, mutta myös joissakin tapauksissa hyväksyttäisiin suullinen ilmoitus. (HE 75/2013 vp, 36; Metsälaki 5:14.)

Metsälain 5§ pykälässä on asetettu, että metsänomistajan taikka hallinto-oikeudenhaltijan tai hänen valtuuttamansa tulee ilmoittaa kasvatushakkuun toteuttamistavasta, uudistushakkuusta ja sen jälkeisestä uudistustavasta sekä metsätuhojen vuoksi tehtävistä hakkuista. Aiemmin toimenpiteet voitiin aloittaa 14 päivän kuluttua ilmoituksen jättämisestä ja viimeistään kahden vuoden aikana. Nyt metsälaiissa toimenpiteiden aloituspäivä on kymmenen päivää ilmoituksen jättämisestä, mutta viimeistään kolmen vuoden sisään. (HE 75/ 2013 vp, 36; Metsälaki 5:14 §.)

4.5 Lakimuutoksen vaikutukset

Lakimuutoksella tulee olemaan tietenkin vaikutuksia niin taloudellisesti, ekologisesti kuin myös sosiaalisesti. Taloudellisten vaikutusten ei odoteta olevan suuria, mutta ekologisten vaikutusten sekä yritysten ja viranomaisten näkökulmasta muutosten odotetaan olevan sitäkin merkittävämmät ja vapauttavan resursseja tehokkaampaan metsälain valvontaan.

4.5.1 Taloudellinen vaikutus

Lakimuutoksen uskotaan tuovan muutoksia taloudellisesti niin maanomistajille, puunostajille kuin myös metsäalan yrittäjille. Maanomistajille muutokset tarkoittaisivat suurempia tuloja puun myynnistä. Muutosehdotusten myötä puun myynnin odotetaan kasvavan, joten tämän muutoksen oletetaan vaikuttavan myös puunostajien työtilauksiin ja alan yrittäjiin. Suurimman muutoksen kansantaloudellisesti ennustettiin olevan monimuotoisuuden myötä tulevien metsänkäyttöpalvelujen monipuolistumisen kautta sekä rajoitusten poistamisen myötä. Suurempia muutoksia ehdotukset tuovat juurikin taloudelliseen näkökulmaan. (HE 75/2013 vp, 7.)

Lakimuutosta varten teetettyjen tutkimusten mukaan metsänomistajista noin neljännes olisi valmis muuttamaan metsänsä tasaikärakenteesta erikäisrakenteeseen, ainakin osan metsistään. Myös kuudesosa tutkimuksiin osallistuneista olisi valmis aikaistamaan uudistushakkuita, jos se vain olisi muutosten myötä mahdollista. Tämä tarkoittaisi verotulojen kasvua, sillä muutos heijastuisi välittömästi puun tarjontaan, puunkorjuukäytäntöihin sekä omistajille maksettaviin kantotuloihin ja sitä myötä valtiolle maksettaviin veroihin. Eriikäisrakenteisella metsällä ja uudistamiskriteerien muutoksella katsottiin olevan positiivinen vaikutus puun tarjontaan lyhyellä aikavälillä. Toisaalta järeän puun tarjonnan ennustettiin laskevan pitkällä aikavälillä. Merkittäviä muutoksia vaikutuksia kuitenkin ei odotettu, sillä aiemmatkaan muutokset eivät ole vaikuttaneet suuresti metsänomistajien hakkuukäyttämiseen. Aiemmin tehdyt muutokset ovat vaikuttaneet hakkuukäyttämiseen vain aikaistamalla suunniteltuja hakkuita, jonka vuoksi puun hinta on ollut poikkeuksellisen korkea. Nyt tehtävän puun tarjonnan rajoitusten poistamisen ennustettiin vaikuttavan puun myyntiin ja

hintoihin vain tasapainottavasti, jolloin puiden myyntihinnat pysyisivät tasaisempina aiempaan nähden. (HE 75/2013 vp, 7.)

Taloudellisesti muutos vaikuttaisi myös omistajien metsänhoitokustannuksiin, sillä esityksessä ehdotettiin taimikon keskipituuden laskua 1,3 metristä 0,4 metriin, joka tarkoittaisi myös määräaikojen lyhentymistä. Määräaikojen muuttaminen kannustaisi ehdotuksen mukaan omistajia aktiivisempaan taimikon hoitoon. Riskinä toisaalta pidetään taimikkojen uudistamisveloitteen täyttämisen jälkeen taimikkojen epäonnistumista, sillä muutos lisäisi maanomistajien vastuuta ja sitä myötä riski taimikkojen onnistuneesta kasvatuksesta nousee. Tämän vuoksi muutoksen myötä metsänomistajan tulee painottaa entistä enemmän taimikon hoitoon sen varhaisessa kasvuvaiheessa. Maanomistajille tämä muutos toisaalta on myös taloudellisesti ajateltuna kannattavampi, sillä heinien ja muiden taimien kasvua haittaavien kasvien torjunta on taloudellisesti omistajalle kannattavampaa kasvun alkuvaiheessa. Taimikon kasvun varhaisessa vaiheessa tehdyt toimenpiteet edistävät niiden kasvua ja vähentävät siten myöhäisemmässä vaiheessa tapahtuvien toimenpiteiden kustannuksia. (HE 75/2013 vp, 7-8.)

Eri-ikäisrakenteiseen kasvatukseen kannustettaessa, odotetaan muutoksen tuovan taloudellisesti säästöjä metsänomistajille. Onnistunut eri-ikäisrakenteinen kasvatusta tuo investointien huomattavaa pienenemistä, sillä tarkoituksena on metsän luontainen kasvatusta, jolloin taimikon hoito ei tuo metsänomistajalle ylimääräisiä kustannuksia eikä varsinaista taimikonhoitoa tarvita. Toisaalta metsänomistajien ei tule muuttaa metsiään eri-ikäisrakenteiseen, jos katsotaan, ettei se sovi kyseessä olevalle metsätyypille. Vääränlainen kasvatusta voi pahimmassa tapauksessa tuoda omistajalle suuria taloudellisia tappioita. Siirtymävaihe voi aiheuttaa omistajille taloudellista tappiota, mutta tässä vaiheessa on otettava huomioon vaihtoehtokustannukset. (HE 75/2013 vp, 8-9.)

Taloudellista hyötyä metsänomistajat saavat myös eri-ikäisrakenteisessa metsänkasvatuksessa, kun katsotaan kustannuksia, joita puun korjuusta aiheutuu. Eri-ikäisrakenteisessa metsässä hakkuut ovat poimintahakkuita ja niiden kustannukset ovat alhaisemmat kuin harvennushakkuissa, mutta toisaalta pienaukohakkuiden kustannukset ovat samalla tasolla poimintahakkuun kanssa. Kus-

tannuserot omistaja voi kuitenkin siirtää suoraan kantohintoihin, sillä korjuuolosuhteet vaikuttavat puusta maksettavaan kantohintaan. (HE 75/2013 vp, 9.)

Hallituksen lakimuutosehdotuksessa on ehdotettu myös ojitettujen kitu- ja joutomaiden uudistamisvelvoitteen poistamista, sillä aiemmin uudistamisvelvoite aiheutti omistajille suuria kustannuksia sekä taloudellisia tappioita. Muutos parantaisi tällaisien kohteiden omistajille taloudellisesti paremmat lähtökohdat. Uudistamisvelvoite on aiheuttanut toimenpiteitä, jotta uudistamisvelvoite tulee täytetyksi. Omistajien tulisi kuitenkin huomioida hakkuissa metsän määritelmä, joka on vähintään 0,5 hehtaarin kokoinen alue, jossa puut saavuttavat vähintään viiden metrin pituuden ja latvuspeittävyys on yli kymmenen prosenttia kokonaisalasta. (HE 75/2013 vp, 9.)

Edellä mainituilla muutoksilla olisi vaikutus taloudellisesti metsänomistajille ja tällä tavoin metsätaloudesta saataisiin kannattavampi ja sitä myötä omistajien aktiivisuutta metsänhoidollisesti saataisiin kohotettua tämän hetkisestä tilasta. Muutosten tarkoituksena ei ole ollut heikentää suomalaista metsätaloutta, vaikka se saattaa vähentää teollisuudessa käytettävän aineksen määrää, mutta se tuo samalla mahdollisuuksia monipuolisempaan raaka-aineen käyttöön. (HE 75/2013 vp. 9-10.)

4.5.2 Ekologinen vaikutus

Muutosten vuoksi luonnon monimuotoiseen odotetaan tulevan positiivisia vaikutuksia, sillä esimerkiksi turvealueiden uudistamispakon myötä vesistöjen tilan odotetaan kohentuvan. Muutokset tuovat omistajille myös vapautta valita monipuolisemmin nopeampi kasvuisia lehtipuita. (HE 75/2013 vp, 10.)

Uudistamisvelvoitteen poistuessa se tarkoittaisi luonnon monimuotoisuuden, erityisesti suokasvillisuuden kohdalla suokasvillisuuden palautumista, joka kohentaisi myös sitä myötä metsäkanalintujen elinolosuhteita. Suoalueista muodostuisi pitkällä aikavälillä vähäpuustoinen alue, joka olisi aktiivisen metsänhoidollisen alueen ulkopuolinen kohde. Tällainen monimuotoisuuden lisääminen parantaisi myös kasvillisuuksien kasvumahdollisuuksia. (HE 75/2013 vp, 10.)

Samalla tavalla on vaativien metsäkasvien kohdalla, jotka vaativat kerroksellisuutta kasvaakseen. Moni kasvi vaatii kasvuympäristöltään peitteellisuutta eikä sitä voida saada tasaikäisessä metsässä, joten eri-ikäisrakenteinen kasvumuoto parantaisi Suomen metsien monimuotoisuutta tuoden monille kasveille tarvittavan kasvuympäristön takaisin. Tällaista monimuotoisuutta ehdotettiin saatavaksi vapauttamalla omistajien valinnan mahdollisuuksia lehtipuiden kohdalla. Lehtipuut ovat myös kasvuajaltaan nopeampia kuin havupuut, joten se mahdollistaa metsien kasvatuksen lyhyemmällä kiertoajalla. Lehtipuut tuovat luonnon kaipaamaa ilmastonmuutoksen tuomaa tasapainoa. (HE 75/2013 vp, 10.)

Aiemman säännöksen mukaisissa alaharvennuksissa tarkoituksena oli raivata valtapuustoa lyhyemmät puut pois, kun nykyisessä yläharvennuksessa tarkoituksena on pidentää metsän kiertoaikaa. Samalla yläharvennushakkuu tuottaa alaharvennusta enemmän metsälajistolle tärkeää lahopuuta, kun asiaa katsotaan pitkällä aikavälillä. (HE 75/2013 vp, 10.)

Muutosten kautta pyritään edistämään muun muassa erityiskäsittelyn mahdollisuutta. Erityiskäsittelyllä tarkoitetaan esimerkiksi ympäristön ennallistamista sekä lahopuiden lisäämistä. Tällaisia erityiskäsittelyjä on tarkoitus toteuttaa tulevilla suojelualueilla. Esityksessä kuitenkin on ehdotettu, ettei metsälakia sovelleta valtion luonnonsuojelutarkoituksella hankituilla alueilla, joita Metsähallitus hoitaa. (HE 75/2013 vp, 11.)

Muutoksilla odotetaan olevan positiivisia vaikutuksia erityisesti vesistöjen kannalta, sillä uudistamisvelvoitteen poistaminen vähätuottoisilta turvemailta vaikuttaa ojituksen aiheuttamia ravinne- ja kiintoainekuormitusta. Myös eri-ikäisrakente vaikuttaa positiivisesti vesistöjen tilaan, sillä yläharvennuksen lisääminen vähentää uudistamishakkuiden määrää ja siten vaikuttaa ravinne- ja kiintoainekuormituksen sekä maanmuokkaus tarpeen määrään. (HE 75/2013 vp, 11.)

Hiilitaseen osalta esityksellä ei arvioida olevan suurta vaikutusta. Metsän eri-ikäisyydellä saattaa olla positiivinen vaikutus metsien hiilitaseeseen. Ikä- ja järeyskriteerien poistaminen vaikuttaa toisaalta kiertoajan lyhenemisellä, joka vaikuttaa vuorostaan puuston ja maaperän hiilivarastoon. (HE 75/213 vp, 11.)

4.5.3 Yritys- ja viranomaisvaikutukset

Yrityksille, varsinkin metsäkoneyrityksille ja puunhankintayrityksille, esityksen arvioitiin esitysvaiheessa tuovan taloudellisesti myönteisiä vaikutuksia. Nämä ovat seurausta metsänomistajien aktiivisemmän metsänhoidon lisääntymisestä ja metsänkäyttöilmoituksen lyhentyneestä jättöajasta. Metsänkäyttöilmoituksen jättöajan lyhenemisellä vaikutetaan puunkorjuun joustavuuteen. Myös hakkuurajoitteiden poistaminen mahdollistaa metsien yhdistäminen suuremmiksi käsittelyalueiksi. Se vähentää metsäkoneiden siirtoja ja tehostavat siten yrittäjien toimintaa ja lisäävät taloudellista kannattavuutta. (HE 75/2013, vp 12.)

Suomen metsäkeskuksen Etelä-Savon aluejohtaja Antti Heikkilä kertoi Länsi-Savossa julkaistussa lehtiartikkelissa metsälain tuovan kuitenkin aluksi myös haasteita. Mikäli metsänomistajat innostuvat eri-ikäiskasvatuksesta, voi se aiheuttaa metsäkoneyrittäjien kannalta hakkuusesongin aikaan liian vähäistä kaluston käyttömahdollisuutta. Poiminta- sekä pienaukkohakkuut tulee suorittaa maan ollessa jäässä, mutta ei kuitenkaan liian kovilla pakkasilla. (Ponto 2014.)

Muutokset lisäävät hetkellisesti puuntarjonnan määrää, joka taas vaikuttaa positiivisesti puuteollisuuden toimintaan. Lisääntynyt puuntarjonta ei varsinaisesti vaikuta puutavaralajien tarjonnan määrään, vaan tarjonnan lisäys näkyisi energiateollisuudessa sekä massa- ja mekaanisessa teollisuudessa. Uudistus mahdollistaa ikärakenteeltaan nuorempien metsien käytön, jolloin tarjolla oleva puu ei välttämättä täytä saha- ja vaneriteollisuuden vaatimuksia. Toisaalta myös eri-ikäisrakenteisiin sekä tasaikäisiin metsiin toteutettavat yläharvennushakkuut tuottavat suurempia tukkipuita kuin aiemmin käytössä olleessa alaharvennushakkuussa. Kokonaisuutta tarkastellessa voidaan todeta, ettei eri puutavaralajien käyttösuhteisiin muodostu merkittävää muutosta. (HE 75/2013, vp 12.)

Uuden metsälain myötä metsänkäyttö monipuolistuu ja muuttuu sallivammaksi, joten myös metsäalanpalveluiden tarve lisääntyy. Metsänkäytön vapautuessa ja monipuolistuessa, tarvitaan monipuolisempia metsäalanpalveluita tarjoavia yrityksiä sekä metsäsuunnittelun tarve korostuu entisestään. Uudistus tuo uuden markkinaraon vaihtoehtoisia palveluja tarjoaville yrityksille. (HE 75/2013, vp 12.)

Viranomaisten näkökulmasta uudistus tuo tarpeen resurssien siirroille ja painopisteiden muutoksille. Suomen Metsäkeskuksen osalta nyt poistunut taimikon perustamisilmoitusmenettely vapauttaa Metsäkeskuksen resursseja metsälain valvonnan painopisteen muuttuessa. Nyt painopiste on metsän uudistumisen onnistumisen valvonnassa. (HE 75/2013 vp, 12.)

Esityksessä korostetaan myös ennakkotiedon tärkeyttä. Ehdotuksena on ollut, että ennakkotiedosta tulisi metsänomistajalle maksuton, sillä tällä hetkellä tieto metsäomistajalle maksaa kaksisataa euroa. Ennakkotietoja hallituksen esityksen tiedon mukaan on ollut vai muutamia, mutta ennakkotieto on metsänomistajan oikeusturvan kannalta tärkeä erityisen tärkeiden kohteiden osalta. Epäselvissä tilanteissa metsänomistaja voisi saada ennakkotiedon ja toimia sen mukaisesti. Tiedon ennustetaan vaikuttavan erityisen tärkeiden kohteiden osalta lisääväksi tekijäksi ja sitä myötä vaikuttavan kohteiden määrään. (HE 75/2013 vp, 13.)

5 Tutkimusaineiston keruu

Tätä raporttia kirjoitettaessa uusi metsälaki on ollut voimassa reilun vuoden ajan. Muutokset ovat tuoreita, mutta tutkimuksen osapuolille on muodostunut jo jonkinlainen mielipide asiasta. Muutokset eivät tule tapahtumaan alalla nopeassa aikataulussa, joten osasta muutoksia mielipiteet ja ajatukset ovat vielä tässä vaiheessa arvailuja.

Tutkimus toteutettiin helmi-maaliskuussa 2015 teemahaastattelujen avulla. Tutkimusaineisto on kerätty haastattelemalla metsänomistajaa, metsäyhtiön edustajaa, metsäalan opetushenkilöä sekä kahta metsäalan yrittäjää. Haastatteluun valitut henkilöt tuovat tutkimukseen näkemyksen alan eri toimijoilta. Haastattelun avulla on pyritty saamaan kuva siitä, miten eri osapuolet kokevat metsälain muutoksen ja sen vaikutukset. Viranomaisnäkökulma tutkimukseen yritettiin saada Metsäkeskukselta, mutta sieltä ei saatu haastattelua.

5.1 Teemahaastattelut

Haastattelu toteutettiin teemahaastatteluna, jotta tutkimukseen saatiin mahdollisimman laajat näkökulmat metsälain muutoksista. Teemahaastattelu mahdollisti haastateltavien laajemman mielipiteen näkymisen tuloksissa. Haastateltavien joukko valittiin tarkoituksenmukaisesti. Tutkimukseen oli tarkoitus saada mahdollisimman monen osapuolen näkökulma. Haastateltavat olivat metsänomistaja, metsäalan yrittäjät, metsäalan opetushenkilö ja metsäyhtiön edustaja. Haastateltavat toivat tutkimukseen metsätalouden molemmat osapuolet.

Haastattelu toteutettiin seuraavien keskusteluteemojen ympärille:

- Metsälain muutoksien vaikutus
- Muutoksien vaikutus metsänomistukseen/metsäyhtiöiden toimintaan/alan työntekijöiden työhön
- Muutoksien talousvaikutukset
- Näkyvätkö muutokset jo
- Muutoksien hyvät ja huonot puolet
- Arviot muutoksien vaikutuksista seuraavan kymmenen vuoden aikana

5.2 Metsäalan yrittäjien näkemykset lakimuutoksen vaikutuksista

Metsäalan urakoitsijana työskentelevä haastateltava ei kokenut metsälain muutoksen vaikuttaneen hänen työhönsä merkittävästi. Raivauksessa lähteet ja purot ovat eniten työhön vaikuttavia kohteita. Näillä alueilla tulee kiinnittää eniten huomiota raivaukseen. Ranta-alueiden raivaus oli myös yksi kohteista, joihin tulee kiinnittää hänen mukaansa erityistä huomiota.

Haastateltava kertoi, että työnantaja on tarjonnut mahdollisuuden kouluttautumiseen lakimuutoksen myötä. Työssään hän koki myös tärkeäksi metsänomistajien ohjeistuksen. Haastateltava kertoi, että hänellä on ollut tapauksia, joissa hänen on täytynyt kieltäytyä kaatamasta metsänomistajan haluamia puita vedoten lakiin. Haastattelussa hän kertoi, että muutoksilla on ollut suurempi vaikutus ehkä metsäkoneyrittäjien työskentelyyn. Kysyessäni asiaa metsäkoneenkuljettajalta, hän totesi kuitenkin, ettei muutoksilla ole ollut ainakaan vielä vaikutusta heidän työskentelyynsä. Kyseessä olleen metsäkoneyrittäjän kohdalla muutok-

sien vähäisen vaikutuksen syynä on voinut olla hakkuukohteet. Heidän kohteitaan ovat useimmiten metsät, joissa suoritetaan harvennushakkuita.

Sain haastattelusta sellaisen kuvan, että kumpikaan haastateltava ei ole kokenut metsälain muutosten vaikuttaneen merkittävästi heidän työhönsä. Erityisten tärkeiden elinympäristöjen tärkeys on noussut esille kummankin haastateltavan mielestä heidän työssään. Molemmat mainitsivat haastattelussa, että muutoksesta on kulunut vasta lyhyt aika. Lakimuutos on ollut voimassa vasta vuoden verran. Molemmat totesivat, että muutokset vievät varmasti vuosia ja vaikutukset tulevat näkymään kenties ajan kuluessa. Haastateltavat ovat päivittäneet tietojaan metsänhoidosta osallistumalla erilaisiin metsälain muutosta käsitteleviin koulutuksiin. Molemmat olivat tietoisia metsälain muutoksen sisällöstä. Käytännössä kuitenkin heidän työnsä jatkuu hyvin pitkälti samalla tavalla kuin tähänkin asti.

5.3 Metsänomistajan näkemys lakimuutoksen vaikutuksista

Metsänomistajan näkökulman tutkimukseen tuo aktiivinen metsänomistaja. Metsänomistaja koki, ettei muutoksilla ole ollut vaikutuksia hänen metsänomistajuuteensa. Puunmyynnin ja hakkuut hän tulee suorittamaan jatkossa samalla tavalla kuin tähänkin asti. Ainoaksi positiiviseksi muutokseksi hän mainitsi taimikon perustamisilmoituksen poistumisen. Jatkossa hänellä on siis muutama paperi vähemmän täytettävänään.

Metsänomistaja kertoi rahan ratkaisevan tulevissa hakkuissa, niin kuin tähänkin asti. Uusien hakkuutapojen, esimerkiksi poimintaluontoisen hakkuun kohdalla, metsänomistaja pohti hakkuutavan todellista kustannustehokkuutta sekä miten tällainen poimintahakkuumalli tulee vaikuttamaan puiden juuristoon. Metsänomistaja koki, että poimintaluontoinen hakkuu tulisi todennäköisesti aiheuttamaan ylimääräisiä vaurioita puiden juurille ja muulle kasvustolle. Poimintahakkuussa joudutaan liikkumaan samoilla ajourilla useampaan kertaan, joten saattaa aiheuttaa juuristovaurioita ajouran lähimpiin puihin. Metsänomistaja totesi, jos metsässä halutaan suorittaa poimintahakkuu, tulisi hakkuu suorittaa maan ollessa jäätyneenä. Metsänomistaja kertoi käyttävänsä aukkohakkuuta, harvennushakkuuta sekä tapaa, jossa vain osa metsän puista tullaan hakkaamaan ja

tällä tavoin isommat metsäalueet sisältävät eri-ikäistä puustoa. Uudistettavissa kohteissa metsänomistaja suosii aukkohakkuuta, jonka jälkeen metsä istutetaan taimikolle.

Metsänomistaja on seurannut alusta asti lakimuutoksen prosessia. Tietoa metsänomistaja on hakenut eri tiedotusvälineiden kautta mutta koki tiedon saannin olleen paljon omasta aktiivisuudestaan kiinni. Haastateltava koki, että lakimuutoksesta järjestetyt koulutukset olivat suunnattu kaupunkilaismetsänomistajille. Haastateltava on koulutukseltaan maa- ja metsätalouden harjoittaja, joten muutokset eivät olleet uusia hänelle, sillä hän oli etsinyt oma-aloitteisesti tietoa. Ammattinsa vuoksi hänen tietoisuutensa metsänhoidosta ja siihen tulleista muutoksista on tavallista suurempi kuin passiivisemmän metsänomistajan.

Olisin haastatellut myös toista metsänomistajaa, mutta hän ei ollut tietoinen lakimuutoksesta. Keskustelimme opinnäytetyöni aiheesta ja hän innostui tutkimuksesta. Kysyessäni häneltä haastattelukysymyksiä, hän ei kuitenkaan pystynyt vastaamaan kysymyksiini. En saanut häneltä vastauksia, mutta sain hänet kiinnostumaan lakimuutoksesta.

5.4 Metsäalan opetushenkilön näkemys lakimuutoksen vaikutuksista

Metsäalan opetuksen näkökulman tutkimukseen tuo korkeakoulun opetushenkilö. Hänellä on monipuolista metsäalan työkokemusta opetus- ja tutkimustyöstä sekä metsänomistajien neuvonnasta.

Haastateltava kertoi, että lakimuutoksen myötä hänen on täytynyt opiskella ja tutustua muutokseen tarkoin käymällä useita koulutuksia, jotka ovat käsitelleet metsälain muutoksen tuomia uudistuksia. Muutoksien omaksuminen on ollut todella tärkeää, sillä ammattinsa vuoksi hänen täytyy myös osata opettaa asia muille. Tärkeää on osata neuvoa, mutta myös perustella, miksi esimerkiksi tietty hakkuutapa soveltuu tai ei sovellu kyseiselle kohteelle. Lakimuutos on mahdollistanut uudenlaisia kehittämishankkeita.

Haastateltava otti esille suorittavien työntekijöiden koulutuksen puutteen. Hän oli ajatellut, että suuret yritykset, joilla on kymmeniä metsäkoneita, kouluttaisivat työntekijänsä muutoksen myötä. Hakkaajat ovat niitä, joiden olisi osattava työn-

sä ja tunnettava uudistuneet määräykset. Metsäomistajien metsät eivät voi olla niitä, missä muutoksia harjoitellaan. Haastateltava myös pohti, olisiko metsäyhtiöiden järkevintä kouluttaa erikoiskohteiden metsäkoneenkuljettajat erikseen. Koulutuksen osalta myös ihmetystä aiheuttaa, että toimihenkilöt ovat kouluttuneet, mutta itse tekijöitä ei ole koulutettu.

Suuria talousvaikutuksia haastateltava ei kokenut muutosten tuovan. Muutoksen kautta pyritään aktivoimaan passiiviset metsänomistajat, jotka tuovat mahdollisesti suurimmat taloudelliset vaikutukset puunmyynnillä. Puuntarve on Suomessa lisääntynyt teollisuuden parissa, ja muutosten kautta yritetään aktivoita passiivisia metsänomistajia ja siten lisätä puunmyyntituloja.

Positiivisiksi vaikutuksiksi haastateltava kertoi vapauden. Muutosten jälkeen voi toimia niin kuin ennenkin, mutta toisaalta voi myös tehdä toisin. Muutoksien myötä metsäomistaja voi tarvittaessa uudistaa myös nuorta metsää. Nyt metsänomistajan ei tarvitse toimia kaavamaisesti kuten tähän asti. Eriikäisyyskasvatuksen myötä latvakerrastot parantavat riistan elinympäristöä ja vesialueiden suojelu paranee, sillä radikaalit muokkaukset todennäköisesti vähenevät. Muutoksien tuoma maisema-arvo nousee, sillä esimerkiksi taajama-alueiden metsät voidaan käsitellä ilman, että maisema kokee radikaalia muutosta. Usein taajama-alueiden metsienkäsittelyssä toivotaan, ettei metsissä tarvitsisi tehdä avohakkuuta.

Negatiiviseksi vaikutukseksi haastateltava mainitsi mahdollisuuden nuorten metsien käsittelyyn. Mikäli metsänomistaja päättää hakata nuoren metsän, hyvässä kasvussa olleen metsikön tuotto jää saamatta. Uusien hakkuutapojen myötä pieni osa metsänomistajista, mahdollisesti passiiviset tai radikaalien hakkuiden vastustajat, uskovat poimintaluontoisten hakkuiden vähentävän suuria maiseman muutoksia ja maan käsittelyä. He saattavat sitä myötä innostua metsänhoidosta. Ajatus puistomaisista alueista poimintaluontoisten hakkuiden jälkeen voi kuitenkin olla pettymys, kun alue ei vastaakaan kiiltokuvamaista maisemaa. Kun metsää on käsitelty 20 vuotta, ei metsän tila ole täydellinen puistomaisema. Muutoksilla on myös tietenkin vaikutus puunhintaan, sillä vaikka kyseessä olisi päätehakkuu, vastaa puunhinta todennäköisesti enemmän harvennushakkuiden hintaa.

Lopuksi haastateltava totesikin, että muutokset ottavat aikaa. Voi olla, että kestää kymmeniä vuosia ennen kuin uuden tavat otetaan käyttöön. Harva aktiivinen metsänomistaja on valmis muuttamaan toimintatapaa tulevien vuosien aikana. Muutokset ovat näkyvissä ehkä sitten, kun metsäomistajasukupolvi vaihtuu nuorempaan. Tällä hetkellä muutoksia kokeillaan. Joku metsänomistaja saattaa tehdä kokeilua ja katsoa, jatkaako vai lopettaako muutosten teon. Haastateltava totesi, että ensimmäinen kohta, jota metsälaisissa tullaan varmasti hiomaan, ovat uudistusajat. Tulevaisuudessa tullaan huomaamaan, etteivät määrääjat riitä riittävän taimikon perustamiseen. Nyt kylvöllä ja luontaisella sekä istutusuudistuksella on sama määräaika.

5.5 Metsäyhtiön edustajan näkemys lakimuutoksen vaikutuksista

Metsäyhtiön näkemyksen lakimuutoksen vaikutuksista tutkimukseen toi metsäasiakasvastaava. Hänen mukaansa lakimuutoksella ei ole ollut suuria vaikutuksia metsänomistajuuteen. Todennäköisesti tulee kestämään kauan, ennen kuin muutoksia on havaittavissa ja muutokset tulevat olemaan metsänomistajille vähäisiä. Muutokset eivät myöskään tule vaikuttamaan suuresti metsäyhtiön toimintaan. Haastateltava kertoi, että yhtiön toiminta tulee jatkumaan 99-prosenttisesti samaan tapaan kuin tähänkin asti. Lakimuutos kuitenkin mahdollistaa muutoksia, mutta muutosten määrät ovat kuitenkin vielä marginaalisia. Haastateltava kuitenkin toteaa, että muutokset antavat vapauksia toimia sekä mahdollisuuden soveltaa esimerkiksi hakkuutavoissa. Ennen muutosta metsänomistajat ovat toivoneet vaihtoehtoisia tapoja.

Muutoksien huonoista puolista haastateltava mainitsi metsän arvon heikentymisen vakuutena sekä sen, että metsän tuottoa voidaan räikeimmissä tapauksissa hävittää. Arvon heikkenemisellä haastateltava tarkoitti tilannetta, jossa metsän arvo luokitellaan aiempaa alhaisemmaksi lainojen vakuutena, sillä uusi laki sallii nyt avohakkuuta nuorissa metsissä. Rahalaitokset ovat muutoksen myötä ilmoittaneet laskevansa vakuusarvoja, mutta esimerkiksi metsänomistaja kertoi, ettei ole huomannut kyseistä muutosta ainakaan omalla kohdallaan. Asia on metsänomistajan mukaan aina keskusteltavissa. Metsäyhtiön edustajan antama lausunto nuoren metsän käsittelystä herätti myös ajatuksia metsänomistajaa haastateltaessa. Hän pohti, onko kannattavaa odottaa 80 vuotta, että saa 65

euroa kiintokuutiolta vai onko parempi myydä 40 vuoden jälkeen sahatukkina 48 euron kiintokuutio hintaan ja taas 40 vuoden kuluttua uudelleen 48 euron hintaan. Metsäyhtiön edustaja uskoo, etteivät muutokset tule näkymään merkittävästi vielä lähitulevaisuudessa, sillä ala on hitaasti muuttuva ja metsänomistajat ovat todella konservatiivisia.

5.6 Metsäviranomaisen näkemys lakimuutoksen vaikutuksista

Alun perin tutkimukseen oli tarkoitus saada viranomaisnäkökulma Metsäkeskukselta, mutta tämä ei toteutunut. Useampaa henkilöä kontaktoitiin tutkimuksen osalta, mutta haastattelua ei päästy tekemään. Tämäkin on tulos. Metsäkeskus ei todennäköisesti pidä tätä tutkimusta omalta osaltaan tärkeänä tällä hetkellä. Muutoksen uutisoitiin olevan merkittävä, mutta nyt tutkimuksen jälkeen voidaan todeta, etteivät muutokset kuitenkaan olleet niin merkittäviä kuin uutisoinnin perusteella olisi voitu odottaa. Muutoksen tarkoituksena oli vapauttaa Metsäkeskuksen resursseja lain valvontaan, mutta tutkimuksen kautta ei pystytä toteamaan, oliko muutoksella vaikutuksia Metsäkeskuksen toimintaan. Metsäkeskuksen uutisoitiin aloittavan yhteistoimintaneuvottelut tammikuussa 2015. Neuvotteluiden tavoitteena on saavuttaa reilun miljoonan euron säästötavoite vähentämällä henkilöstöä. Uusi metsälaki ja valtion avun pieneneminen aiheuttavat organisaatiomuutoksia.

6 Päätelmät

Tämän luvun tarkoituksena on arvioida tutkimustyön onnistuminen. Opinnäyte-työ toteutettiin teemahaastatteluilla. Tutkimustyön käytettävyyttä ja luotettavuutta tarkastellaan ja lopuksi esitetään jatkotutkimusidea.

6.1 Luotettavuuden arviointi

Teemahaastattelu on muodostunut melkein synonyymiksi laadulliselle tutkimukselle. Se on erinomaisen tehokas menetelmä hyvin toteutettuna. Tehokkuus perustuu siihen, että tutkija voi ohjata haastattelua kontrolloimatta sitä. Hyvin suunniteltu ja toteutettu haastattelu on motivoiva kokemus haastateltaville. (Koskinen & Alasuutari & Peltonen 2005, 105.)

Yleistäminen on tärkeä seikka laadullisessa tutkimuksessa. Useasti kritisoidaan, että pienestä havaintomäärästä ei voisi tehdä luotettavia yleistyksiä. Mitään yleistä periaatetta ei ole laadullisessakaan tutkimuksessa haastateltavien riittävästä määrästä. Yleistäminen laadullisessa tutkimuksessa on klassiseen tilastotieteen näkökulmasta kyseenalainen tapausmäärien pienuudesta johtuen. (Koskinen, ym. 2005, 263–265.)

Tutkimuksen luotettavuuden kriteereinä ovat itse tutkija ja hänen rehellisyytensä haastatteluaineiston käsittelyssä. Tämä korostuu erityisesti kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Tutkimusta tehdessäni, halusin tutkimuksen täyttävän luotettavuuden kriteerit. Tutkimusaineistoa käsiteltiin objektiivisesti ja haastateltavien mielipiteitä kunnioittaen.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus kvalitatiivisessa tutkimuksessa

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa reliabiteetti ja validiteetti termeihin turvaudutaan tyypillisesti silloin, kun arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta. Käsitteet ovat keskeisiä tutkimuksen laadun parantamiseen tähtääviä välineitä. Kuitenkin on hyvä muistaa, mitä varten tutkimusta oikeastaan tehdään. Tutkimus ei tähtää ainoastaan virheettömyyteen, vaan lopulta tutkimuksen oikeutus on uusi tieto. Reliabiliteetille ja validiteetille ei pidä antaa liikaa painoa. Tutkimuksen tulee olla mahdollisimman virheetön. Kvalitatiiviseen tutkimukseen reliabiliteetin ja validiteetin käsitteet sopivat varsin huonosti. Tutkimuksessa epäillään niiden mielekkyyttä. Korvaavia käsitteitä on esimerkiksi arvioitavuus, seurattavuus tai yksinkertaisuudessa puhutaan tutkimuksen laadusta. Ajatellaan, että tutkimuksessa tulee huolehtia jatkuvaa ja systemaattista laaduntarkkailua. (Koskinen, ym. 2005, 253–257.)

Reliaabeliudella tarkoitetaan, että samaa henkilöä haastateltaessa saadaan tutkimuksissa samankaltainen tulos. Tulosten mahdollisia eroavuuksia voi ilmaista haastateltavien muuttuneiden mielipiteiden seurauksena. Reliaabeliuden määrittämiseen tulee suhtautua tietyin varauksin. Tutkimuksen validius tarkoittaa kykyä mitata juuri sitä, mitä on ollut tarkoituskin mitata. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 186–188.)

Tutkimuksen reliabiliutta ei voida todeta, sillä tutkimusta ei ole toistettu vielä. Uskon kuitenkin, että haastateltavat vastaisivat samantyyppisesti toisellakin tutkimuskerralla. Validius pyrittiin varmistamaan valmistautumalla haastatteluihin mahdollisimman hyvin. Haastatteluissa käytiin kaikki teemat läpi haastateltavien kanssa, jotta validius toteutuisi.

6.3 Jatkotutkimusmahdollisuudet

Metsänomistajuus elää tällä hetkellä muutosten aikaa. Metsänomistajuuden rakenne muuttuu lähitulevaisuudessa, jolloin lakimuutokset tulevat merkittävimmin näkyviin. Tutkimus olisi hyvä toteuttaa uudelleen, kun metsänomistajuudessa tapahtuu sukupolven muutos. Muutosta voi olla havaittavissa enemmän, mikäli lakimuutosta tutkitaan esimerkiksi kymmenen vuoden päästä. Tällä hetkellä metsänomistajarakenne on keski-ikäntään korkeahkoa, joten metsänhoidossa toteutetaan vakiintunutta tapaa, eikä muutoksille ole siellä tilaa. Olisi mielenkiintoista toteuttaa tutkimus uudelleen joidenkin vuosien kuluttua, ja nähdä ovatko muutokset vaikuttaneet tuolloin metsänhoitoon. Tällä hetkellä muutoksia ei vielä havaita.

Vuosien päästä aiheesta voitaisiin toteuttaa esimerkiksi kvantitatiivinen tutkimus, jolloin tutkimusaineisto olisi laajempi ja muutoksista saataisiin laajempi tulos. Tällainen tutkimus ei ole nyt mielestäni mahdollinen, mutta kymmenien vuosien päästä kvantitatiivinen tutkimus olisi hyvä toteuttaa. Kvantitatiivisen tutkimuksen kautta voitaisiin tutkia, miten muutokset näkyisivät esimerkiksi kaupunkilaismetsänomistajien keskuudessa verrattuna muihin metsänomistajiin.

6.4 Pohdinta

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia, millaisia vaikutuksia metsälain muutoksella on ollut metsänomistajuuteen. Muutos on tuonut mukanaan vapauksia metsänomistajille ja tällä tavoin metsänomistajuuden on toivottu olevan lähempänä muita omaisuuslajeja. Uudistuneet hakkuutavat tuovat oman osansa metsänomistajan vapauteen valita, mutta samalla hakkuutavat ovat herättäneet kysymyksiä kustannustehokkuudesta ja vaikutuksista metsään jääviin puihin. Lakimuutos oli otsikoissa juuri ennen sen voimaan tuloa. Muutoksen hehkutettiin tuovan metsänomistajalle nyt enemmän vapauksia ja vaihtoehtoisia tapoja

metsänomistajuuteen. Osapuolet järjestivät erilaisia muutokseen liittyviä koulutustilaisuuksia. Tutkimusta tehdessäni heräsi itselleni kysymys, tietävätkö metsänomistajat loppujen lopuksi, millaisia vapauksia ja muutoksia metsänomistajuuteen on tullut. Keskustellessani erään metsänomistajan kanssa tutkimukseni aiheesta, hänen ensimmäinen kommentti oli: ”Mikä lakimuutos?”

Moni aktiivinen metsänomistaja ja aihetta enemmän seurannut on varmasti tutustunut lakimuutokseen. Todellisuudessa kuitenkin niitä ihmisiä, joita muutoksella haluttiin aktivoida metsänomistajina, tieto ei välttämättä ole saavuttanut. Tulevaisuuden haaste onkin, kuinka passiiviset metsänomistajat saadaan aktivoitua ja hoitamaan omistuksessaan olevia metsiä. Moni miettiikin, onko metsänomistajuus edes kannattavaa. Lisäksi mietitään, voiko metsää omistaa, jos itse ei ymmärrä kaikkea, mitä metsänomistajuuteen liittyy. Tällainen ajatus heräsi eräässä keskustelussa. Suomessa metsäyhtiöiden tulisi mielestäni lisätä ihmisten tietoutta metsänomistajuudesta entistä aktiivisemmin, sillä potentiaalisia metsänomistajia on, mutta pelko metsänhoidosta voi olla metsän ostamisen suurin este.

Muutoksista eniten keskustelua herättivät uudet hakkuutavat sekä määräajat metsän uudistamisessa. Metsän uudistamisen määräajat ovatkin mahdollisesti se kohta, jota tullaan vielä tulevaisuudessa muuttamaan. Määräajat ovat tällä hetkellä niin tiukat, että tulevina vuosina huomataan niiden ylittyvän, ennen kuin lakimääräinen taimikko on saatu perustettua. Määräaika riittää, kun uudistustapana käytetään kylvää, joten tämä ajaa metsänomistajat käyttämään istutusta entistä useammin. Istutus taas vuorostaan tuo omat haittavaikutukset esimerkiksi mäntyjen laatuun.

Haastattelujen perusteella voidaan todeta, etteivät muutokset vaikuta vielä lähivuosina merkittävästi metsänomistajuuteen, etenkin aktiivisten omistajien keskuudessa. Muutos saattaa aktivoida pientä osaa metsänomistajista, mutta todellisuudessa muutosten vaikutus huomataan todennäköisesti vasta metsänomistajasukupolven vaihtuessa, eli kymmenien vuosien päästä. Joissakin tapauksissa muutos tuo helpotusta metsänomistajalle, sillä hakkuiden suorittamisessa voi käyttää vapaampaa tapaa. Negatiivista palautetta muutoksesta todennäköisesti aiheuttaa ns. kiiltokuvamainen maisema-ajattelu. Ne metsän-

omistajat, jotka innostuvat harjoittamaan poimintahakkuita omassa metsässään toivoen metsän säilyttävän maisemansa ilman suuria muutoksia, tulevat pettymään. Poimintahakkuun tarkoituksena on, ettei metsässä tehdä radikaaleja muutoksia, mutta metsäkoneet aiheuttavat yhä omat jälkensä metsään. Metsänomistajalle voi tulla suurena yllätyksenä todellinen maisema hakkuiden jälkeen. Se ei tule vastaamaan edelleenkään toivottua puistomaista mielikuvaa.

Opinnäytetyön teko oli erittäin mielenkiintoista ja opettavaista. Metsänomistajuus on minulle tuttua ja tiedän mitä kaikkea asiaan liittyy, sillä perheeni on metsänomistajia. Itse metsälaki aiheena oli minulle lähes tuntematon, joten aiheeseen täytyi tutustua aluksi perusteellisesti. Aloitin aiheeseen tutustumisen metsäalan internetsivujen kautta, joissa oli selkeästi kerrottu metsäomistajuudesta ja metsänhoidon perusteista. Perusasioihin tutustumisen jälkeen oli helpompi syventyä itse metsälakiin. Erityisesti haastattelut olivat antoisia. Muutos herättää laajaa keskustelua alan ammattilaisten keskuudessa ja sainkin viettää monia mielenkiintoisia hetkiä muutoksista puhuen. Suurin onnistumisen tunne itseleni tuli, kun pystyin kertomaan aiheesta tietämättömälle henkilölle ja tutustutamaan hänet metsänomistajuuteen yleisellä tasolla. Olin siis sisäistänyt monia metsänomistajuuteen liittyviä seikkoja ja pystyin vertailemaan uutta ja vanhaa lakia. Tutkimuksen jälkeen minulla on entistä enemmän kiinnostusta metsänomistajuuteen.

Kirjoitusprosessin aluksi hahmottelin työni rungon, jonka kautta oli helpompi aloittaa tutkimus. Teoriaosuuden kirjoittaminen oli minulle helppoa ja lähteitä oli hyvin saatavilla. Tutkimusmenetelmän osalta ajatukseni muuttuivat useaan otteeseen. Alun perin tutkimuksessa oli tarkoitus toteuttaa myös kysely, mutta tutkimuksellisesti paremman tuloksen totesin saavani käyttämällä tutkimusmenetelmänä ainoastaan haastattelua. Kevään aikana toteutin haastattelut ja täydensin teoriaosuutta. Ennen tutkimuksen aloittamista ajattelin muutoksen olevan merkittävä, kuten tiedotusvälineissä oli annettu ymmärtää. Nyt tutkimuksen jälkeen olen ehkä hieman pettynyt, sillä tulos voitaisiin tiivistää kahteen sanaan: ei vaikutusta. Odotan kuitenkin tulevaa ja sitä, kuinka muutos alkaa tulevaisuudessa vaikuttamaan metsänomistajuuteen. On mielenkiintoista nähdä, muuttuvatko metsänhoidolliset toimintatavat metsänomistajasukupolven vaihtuessa.

Kuvat

Kuva 1. Opinnäytetyöprosessi, s. 14

Kuva 2. Metsämaan omistus Suomessa, s. 18

Kuva 3. Suomen metsälainsäädännön historia, s. 22

Lähteet

Eskola, J. & Suoranta, J. 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino.

HE 75/2013 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi metsälain ja rikoslain 48 a luvun 3 §:n muuttamisesta.

<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2013/20130075.pdf>. Luettu 19.1.2014.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2004. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja Kirjoita. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Holopainen, M. & Pulkkinen, P. 2013. Tilastolliset menetelmät. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Huuskonen, S. & Kojola, S. & Niemistö, P. & Saarinen, M. & Hökkä, H. & Hynynen, J. 2014. Tasaikäisen metsän kasvatusta. Teoksessa Huuskonen, S. & Hynynen, J. & Valkonen, S. (toim.) Metsänkasvatusta. Menetelmät ja kannattavuus. Porvoo: Metsäkustannus Oy ja Metsäntutkimuslaitos, 45-98.

Hynynen, J. 2014. Metsän kasvatusta muuttuvassa maailmassa. Teoksessa Huuskonen, S. & Hynynen, J. & Valkonen, S. (toim.) Metsänkasvatusta. Menetelmät ja kannattavuus. Porvoo: Metsäkustannus Oy ja Metsäntutkimuslaitos, 9-14.

Kiviniemi, M. 2004. Metsäoikeus. Hämeenlinna: Metsälehti Kustannus.

Koskenniemi, T. 2003. Metsäkirjani. Metsänomistajan opas. Porvoo: WSOY.

Koskinen, I. & Alasuutari, P. & Peltonen, T. 2005. Laadulliset menetelmät kauppatieteissä. Tampere: Vastapaino.

Luoranen, J. & Saksa, T. & Uotila, K. 2012. Metsänuudistaminen. Hämeenlinna: Metsäkustannus Oy.

Lähde, E. 2003. Metsä sydämellä. Hämeenlinna: Kustantajat Sarmala Oy.

Maa- ja metsätalousministeriö 2012a. Metsälain muutos-ehdotuksen (17.8.2012) vaikutuksen arviointi 2012.

http://www.mmm.fi/attachments/metsat/newfolder/6D3KPUbAC/121220_metsalaki_vaikutusten_arviointi.pdf. Luettu 23.8.2014.

Maa- ja metsätalousministeriö 2012b. Metsätalouden verotus ja tuet Ruotsissa – keskeiset erot Suomeen.

<http://www.mmm.fi/attachments/metsat/kmo/65aIQEVu4/Liite2-Ruotsi-Suomi.pdf>. Luettu 21.1.2015.

- Maa- ja metsätalousministeriö 2014a. Metsä ja Metsätalous Suomessa. http://www.mmm.fi/attachments/maatalous/julkaisut/64SkUreO4/MMM_metsaeste.pdf. Luettu 25.11.2014.
- Maa- ja metsätalousministeriö 2014b. Metsäneuvoston kokousmuistio 3/2014. 13.6.2014. <http://www.mmm.fi/attachments/metsat/metsaneuvosto/Cole9kzKN/MN-kokous-13062014-muistio.pdf>. Luettu 31.1.2015.
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto. 2013. MTK tyrmää kaikki kaavailut metsätilamaksuista tai maa- ja metsätalousmaan kiinteistöveroista. 13.2.2013. http://www.mtk.fi/ajankohtaista/uutiset/uutiset_2013/fi/FI/Ei_metsatilamaksulle/. Luettu 23.1.2015.
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto 2014. Metsänomistajat Suomessa. http://www.mtk.fi/metsa/metsanomistajat/fi/FI/Metsanomistajat_suomessa/. Luettu 25.11.2014.
- Metsäkeskus 2014a. Metsäkeskuksen tehtävät. <http://www.metsakeskus.fi/tehtavat-metsaala-kasvuun#.VFdiXRbuYyU>. Luettu 3.11.2014.
- Metsäkeskus 2014b. Metsälain muutokset 2014. <http://www.metsakeskus.fi/sites/default/files/metsalain-muutokset-2014-hovila.pdf>. Luettu 18.1.2015.
- Metsälaki 12.12.1996/1093
- Metsäntutkimuslaitos 2011a. Suomalainen Metsänomistajana 2010 –tutkimus. <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2011/mwp208.pdf>. Luettu 31.1.2015.
- Metsäntutkimuslaitos 2011b. Suomen metsät 2011. <http://www.metla.fi/julkaisut/seuranta/pdf/suomen-metsat-2011.pdf>. Luettu 28.2.2015.
- Pellervo 2009. Uusien metsänomistajien asenteet. http://www.ptt.fi/dokumentit/rap216_1802091232.pdf. Luettu 21.1.2015.
- Perälä, R. 2008. Meidän Metsä. Hoito - Käyttö - Puukauppa. Tallinna: Alfamer Oy.
- Ponto, T. 2014. Uusi laki sallii pehmeän metsänhoidon. Länsi-Savo 20.8.2014, 6.
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2009. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä: Vastapaino, 22-56.
- Skogsårsförordning (1993:1096). <https://lagen.nu/1993:1096>. Luettu 21.1.2015.

Sveriges lantbruksuniversitet. Kansalaisten osallistumismahdollisuudet Ruotsin metsäpolitiikassa. YTT Kaisa Raitio.

<https://www.uef.fi/documents/16189/1381049/Raitio.pdf/df8ea167-0e53-4c8e-ab1a-0c54cb862054>. Luettu 31.12.2015.

The Swedish forestry model 2009.

http://www.skogsstyrelsen.se/Global/myndigheten/Skog%20och%20miljo/ENGLISH/retrieve_file.pdf. Luettu 21.1.2015.

Valkonen, S. 2014. Eirakenteisen metsän kasvatus. Teoksessa Huuskonen, S. & Hynynen, J. & Valkonen, S. (toim.) Metsänkasvatus. Menetelmät ja kannattavuus. Porvoo: Metsäkustannus Oy ja Metsäntutkimuslaitos, 99–116.

Valkonen S. & Sirén M. & Piri T. 2010. Poiminta- ja pienaukkohakkuut - vaihtoehtoja avohakkuulle. Tampere: Metsäkustannus Oy.